

Economisch-Statistische Berichten

De bronnen van de produktiviteit

★

P. A. Zoetmulder

De kolen in nood
De crisis en haar oorzaken

★

Prof. Dr. J. Kymmell

De ontwikkeling van de E.E.G.
(Derde en vierde kwartaal 1958)

★

Dr. J. D. de Haan, M.B.A.

De verhouding tussen werkgevers en
vakverenigingen in de
Verenigde Staten

★

P. Hovart

Benelux en zeevisserij

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

44e JAARGANG

No. 2168

WOENSDAG 28 JANUARI 1959

De Nederlandsche Handel-Maatschappij is bij uitstek de bank voor de im- en exporteur. Met tal van eigen vestigingen in het Verre Oosten, het Midden-Oosten, Oost-Afrika en Amerika kunnen wij uw belangen ter plaatse behartigen en inlichtingen over handelsmogelijkheden uit de eerste hand verschaffen. Ons 14-daags Bank-Bulletin stellen wij de geïnteresseerde fabrikant of handelaar gratis ter beschikking.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32

vacatures

GOUVERNEMENT
VAN NEDERLANDS NIEUW-GUINEA
vraagt

Jonge Academici

voor de bestuursdienst. Aanvangssalaris f. 710,— vermeerderd met toelagen. Uitzending op een hoger salaris is mogelijk, indien over praktische ervaring wordt beschikt. Voorzieningen inzake ziektekosten, buitenlands verlof en pensioen. Sollicitaties onder letter BB te richten aan het Ministerie van Zaken Overzee, Plein 1, 's-Gravenhage.

beschikbare krachten

Mr. in de Rechten - Verkoopleider

- economisch onderlegd - tussen 30-40 jaar oud
- met o.a. commerciële, marketing- en manageriale (ook als trainee) ervaring in internationaal bedrijf,
- eveneens buitenlandse ervaring als hoofd van afzetorganisatie in verschillende overzeese landen,
- SPAANS, Frans, Engels en Duits volledig beheersend,

zoekt functie als Directie-Secretaris of op soortgelijk niveau op commercieel vlak bij middelgroot bedrijf of organisatie, sterk op buitenland gericht.

Brieven onder no. E.-S.B. 4—1, postbus 42, Schiedam.

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam

Verzorging van
en adviezen inzake
levensverzekeringen
en pensioencontracten

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.
Telefoon redactie: 0 1800-52939. Administratie: 0 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam 6.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B.fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam 6.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

De bronnen van de produktiviteit

Zoals de lezer zich zal herinneren hebben wij vorige week Colin Clark's betoog¹⁾ afgebroken op het punt, waar een begin werd gemaakt met het opspreken van de factoren, die een vèrgaande invloed uitoefenen op de ontwikkeling der produktiviteit. De belangrijkste factor is, zegt Clark, gemakkelijk te onderkennen. In de meeste der door hem onderzochte landen is een eenheid arbeid in de landbouw minder produktief dan in een andere aanwending. De overgang van een deel der werkende bevolking van de landbouw naar de industrie heeft dan ook een gunstige invloed op de gemiddelde produktiviteit.

In de meeste landen vindt deze produktiviteitsbevoerende verschuiving van arbeidskrachten van de landbouw naar de industrie plaats. Zo oppert Clark de mogelijkheid, dat de veel besproken produktietoename in de Sowjet-Unie na 1913 of 1928 „may be wholly accounted for by the transfer of agricultural labor in very large amounts to the industrial sector rather than by any increase in the productivity of labor in the industrial sector”. Het reële netto-produkt per eenheid arbeid in de industriële sector is nl. slechts gestegen van \$ 2.065 in 1913 tot \$ 2.290 in 1953. Het ligt voor de hand, dat deze verschuiving van arbeidskrachten op de duur haar natuurlijk einde vindt. De enige duurzame bron van economische vooruitgang dient dan ook volgens Clark te worden gezocht in de opvoering der produktiviteit binnen iedere sector.

Voor de in diverse landen uiteenlopende groeipercentages hebben sommigen een zeer eenvoudige verklaring. Het is, zeggen zij, alles een kwestie van energie. De mening, dat de groei der produktiviteit verband houdt met de beschikbare hoeveelheid energie is evenwel volgens Clark niet houdbaar: het energieverbruik per eenheid nationaal produkt vertoont nl. een daling, die in sommige landen — bijv. in Duitsland en de Verenigde Staten — zeer sterk is. Alleen in landen, waar de energie goedkoop is, wordt per eenheid nationaal produkt veel verbruikt. Energie kan, al naar de omstandigheden, zuinig of royaal worden verbruikt. Komt in de toekomst meer energie beschikbaar, dan zal ongetwijfeld een deel daarvan worden verspild. De invloed op de produktiviteit zal echter gering zijn.

Degenen die verkondigen, dat de produktiviteit afhangt van kapitaal hebben het, hoewel kapitaalsaccumulatie een noodzakelijke voorwaarde voor economische vooruitgang is, evenmin bij het rechte eind. Over het algemeen

wordt aangenomen, dat in alle ontwikkelde landen het kapitaal even sterk als, of zelfs sterker moet toenemen dan het nationaal produkt. Recente onderzoekingen hebben echter aangetoond, dat de hoeveelheid kapitaal per arbeider toeneemt maar per eenheid produkt daalt. Er zijn nl. behalve arbeidsbesparende, ook kapitaalbesparende uitvindingen. Voorts vindt, indien een land eenmaal een bepaald welvaartspeil heeft bereikt, een groot deel van de verdere toename van het nationaal produkt plaats in de vorm van diensten, die — afgezien van vervoer en communicatie — weinig kapitaal vergen. Het is nu eenmaal een ongelukkige paradox, zegt Clark, dat landen aan het begin van hun economische ontwikkeling moeilijk kapitaal kunnen opbrengen en het het meest nodig hebben.

Er is één factor, die een duidelijk aanwijsbare rol heeft gespeeld bij de vooruitgang in de landen die thans welvarend zijn. Hij kan het best worden aangeduid met de woorden: „productivity is itself a function of growth”. „In an industrial community”, vervolgt Clark, „the basic form, though, of course, not the only element in economic growth, is growth of population. . .”. De Amerikaanse industrie zou niet kunnen zijn wat zij nu is, indien zich in de negentiende eeuw geen sterke bevolkingsgroei had voorgedaan, en de economische groei van Australië is groter geweest in tijden van aanzienlijker immigratie. Landen, die op een snel groeiende bevolking kunnen rekenen, kunnen zich desnoods fouten permitteren, want zelfs een foutieve investering kan dan nog wel enig nut blijken te hebben. In landen met een stationaire bevolking hebben fouten echter veel ernstiger gevolgen.

Behalve deze factor — die voor ons land eigenlijk toch wel een rooskleurig perspectief inhoudt — wijst Clark nog op een drietal niet kwantitatief uitgedrukte elementen — „Measurements, statistics, and mathematics have their place, but they should form only part of the economist's picture and not be allowed to dominate it” — van wier belang hij in de loop der jaren steeds meer overtuigd is geraakt: opleiding, energie en ondernemingsgeest. De betekenis van de opleiding voor de economische vooruitgang wordt steeds meer ingezien. De produktiviteit van een land thans houdt over het algemeen verband met de offers die 25 jaar geleden voor de opleiding werden gebracht. Energie en ondernemingsgeest zijn een kwestie van karakter en volksaard, hetgeen overigens niet wil zeggen, dat politici en economen hier geen verantwoordelijkheid dragen, want de maatregelen die zij nemen kunnen veel tot de ontplooiing of het verstikken van deze eigenschappen bijdragen.

¹⁾ „International comparisons of productivity trends”, The Journal of Business, oktober 1958.

INHOUD

	Blz.		Blz.
De bronnen van de produktiviteit	63	De verhouding tussen werkgevers en vakverenigingen in de Verenigde Staten, door Dr. J. D. de Haan, M.B.A.	70
De kolen in nood; de crisis en haar oorzaken, door P. A. Zoetmulder	64	Benelux en zeevisserij, door P. Hovart	73
De ontwikkeling van de E.E.G.; derde en vierde kwartaal 1958, door Prof. Dr. J. Kymmell	66	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. M. P. Gans	77

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

De Westeuropese mijnindustrie heeft met ernstige moeilijkheden bij de afzet van industriekolen te kampen. Als oorzaken van deze afzetstagnatie zijn te noemen: de economische recessie, de twee, abnormaal zachte winters van 1956/57 en 1957/58, beide resulterende in een vermindering van het verbruik, de geforceerde aankopen in de Verenigde Staten als gevolg van de hoogconjunctuurpsychose en de Suez-crisis en ten slotte de aardolieconcurrentie. Deze factoren droegen bij tot een aanmerkelijke verhoging van het voorraadniveau zowel bij de mijnen in de E.G.K.S. als bij de grote industriële verbruikers. De vooruitzichten voor de kolenaafzet in 1959 zijn, voor zover men op het ogenblik de situatie kan overzien, ongunstig. Schrijver stelt zich de vraag, in hoeverre de kolencrisis aanleiding zou moeten zijn tot de vorming van een energiebeleid in de E.G.K.S. teneinde in de toekomst ernstige verstoringen op de energiemarkt te voorkomen. In een volgend artikel gaat hij op deze vraag nader in.

De kolen in nood

De crisis en haar oorzaken

De Westeuropese mijnindustrie heeft het momenteel hard te verduren. De dagbladders heeft in de laatste tijd tamelijk veel aandacht aan de afzetcrisis van de kolen besteed, zodat als bekend mag worden verondersteld dat de moeilijkheden, die zich op het ogenblik voordoen, van ernstige aard zijn. In het kort komen zij hierop neer, dat er na een drietal jaren van betrekkelijk grote kolenschaarste medio 1957 een vrij plotselinge kentering op de kolenmarkt optrad, die om te beginnen in België, maar sinds het begin van 1958 ook in de andere landen van de E.G.K.S. tot uiting kwam in een snelle stijging van de kolen- en cokesvoorraden bij de mijnen. Later in 1958 namen de moeilijkheden een zodanige omvang aan, dat de mijnen in West-Duitsland en België tot ingrijpendere maatregelen moesten overgaan. Men begon de productie te beperken door het invoeren van zgn. „Feierschichten“ (verzuimdiensten). Deze ingreep kon echter niet beletten, dat de voorraden verder bleven stijgen en eind 1958 een recordniveau in de geschiedenis van de Westeuropese mijnbouw bereikten.

In West-Duitsland bedroegen de voorraden bij de mijnen op 31 december 1958 ruim 8,5 mln. ton, terwijl daarnaast bijna 5,3 mln. ton mijncoke was opgeslagen. In België is de situatie nog ernstiger. In dat land bedroegen de kolenvoorraden aan het eind van 1958 bijna 7 mln. ton, welk cijfer meer spreekt indien men weet, dat de Belgische kolenproductie nog geen kwart van de Westduitse bedraagt. De afzet van de Franse mijnen werd in mindere mate door de crisis getroffen, deels omdat de invoer uit derde landen in Frankrijk onder regeringscontrole staat, deels omdat er in dat land in 1958 nauwelijks sprake was van een economische recessie. Desalniettemin zijn in Frankrijk de voorraden in de tweede helft van 1958 belangrijk gestegen. Ook de Nederlandse mijnen hebben van de afzetcrisis te lijden. Per ultimo 1958 bedroegen de in Zuid-Limburg opgeslagen voorraden kolen en cokes ruim 1 mln. ton, een voor dat bekken uitzonderlijk hoog niveau.

In de jaren 1953/54 heeft de Westeuropese mijnindustrie ook afzetmoeilijkheden ondervonden. Deze beperkten zich toen echter in hoofdzaak tot België en Frankrijk, terwijl de Ruhr met een omvangrijk cokesoverschot te kampen

had. De voorraden bereikten medio 1954 een destijds als exceptioneel hoog beoordeeld peil. In 1958 heeft de voorraadvorming echter alle records gebroken en het verontvullende in de situatie is vooral, dat de symptomen van de afzetcrisis zich in vrijwel alle produktiegebieden van de Gemeenschap voordeden en dat de voorraadstijging zich in snel tempo voltrok. In België bijv. duurde het meer dan twee jaar voordat in juli 1954 de hoogste voorraadstand van ruim 4 mln. ton was bereikt. In april 1958 bevonden de kolenvoorraden zich wederom op hetzelfde niveau, doch deze stijging nam nauwelijks een jaar in beslag, terwijl de verdere stijging tot ca. 7 mln. ton per ultimo 1958 in 8 maanden tot stand kwam. In Duitsland nam in 1953/54 de kolenvoorraad in ruim een jaar tijd met 1,5 mln. ton toe, terwijl in 1958 een stijging van ruim 7,5 mln. ton eveneens een jaar tijd vergde.

Men zal zich afvragen, hoe de kolenmarkt zo snel kon ineensstorten. De oorzaken zijn velerlei en het is met name de samenloop van een reeks ongunstige omstandigheden, die het kolentekort vrij plotseling heeft doen verkeren in een royaal overschot.

Alvorens deze oorzaken samen te vatten is het noodzakelijk er op te wijzen, dat de afzetstagnatie uitsluitend betrekking heeft op industriekolen. In de huisbrandsector hebben zich geen afzetmoeilijkheden voorgedaan. Sommige wat minder gevraagde soorten zijn, mede als gevolg van twee zachte winters, iets ruimer voorhanden, andere soorten, met name antraciet, zijn betrekkelijk schaars gebleven.

De *economische recessie* heeft ontegenzeggelijk grote invloed op de afzet van vaste brandstoffen uitgeoefend. In verschillende industriële sectoren liep het kolenverbruik als gevolg van geringere bedrijvigheid terug. In andere sectoren bleef de reële verbruiksstijging achter bij de verwachtingen, zodat minder ruimte beschikbaar kwam voor de door andere energiebronnen verdrongen kolen. Het effect van de economische recessie werd versterkt door de *twee abnormaal zachte winters* van 1956/57 en 1957/58: Niet alleen leidden deze tot een geringer energieverbruik, maar daardoor ook tot een hoger voorraadniveau bij vele industrieën.

Een waarschijnlijk nog belangrijker oorzaak is gelegen in de gevolgen van de recente hoogconjunctuur en het Suez-conflict. De hoogconjunctuur had een omvangrijke stijging van het energieverbruik tot gevolg. De dreigende stagnatie in de olie-aanvoer gaf het bedrijfsleven een additionele stimulus zich in sterke mate met kolen in te dekken.

Wegens het bijzondere karakter van de kolenmijnbouw in West-Europa, gekenmerkt door een starre productie en een grote arbeidsintensiviteit, kon de mijnindustrie de plotseling toegenomen vraag onmogelijk volgen. Daarom moesten in 1955 en 1956 weer op grote schaal kolen worden geïmporteerd. Noord-Amerika, waar de geologische verhoudingen onvergelykbaar veel gunstiger zijn dan in West-Europa, beschikt uit dien hoofde over een zeer flexibele mijnbouw, die in staat bleek het Westeuropese tekort aan te vullen. De grote vraag naar scheepsruimte leidde echter tot een ongehoorde stijging van de vrachten. Teneinde de exceptioneel hoge vrachtkosten te drukken, sloten vele importeurs en verbruikers *charters en tevens kolencontracten op lange termijn*. De vracht voor tijdcharters lag aanzienlijk lager en daar men op een blijvend kolentekort meende te moeten rekenen, achtte men zulke langdurige verplichtingen niet bezwaarlijk. Deze ogenschijnlijk gunstige transacties blijken thans echter een zware hypotheek te hebben gelegd op de Westeuropese kolenmarkt. De Amerikaanse kolen zijn vrijwel onmogelijk van de markt te verdringen omdat de aanvoer berust op afgesloten contracten en charters. Inmiddels zijn de transatlantische vrachten gezakt tot een ongekend laag niveau. Dientengevolge worden de Noordamerikaanse kolen, die wegens de bijzonder gunstige geologische structuur der mijnen loco aanzienlijk goedkoper zijn dan de Westeuropese, thans c.i.f. Europese haven aangeboden tegen zeer lage prijzen. Het stoomwalseffect van de op lange termijn gecontracteerde kolenstroom uit de Verenigde Staten en de bressen, die door incidentele aanbiedingen op basis van een excessief lage dagvracht in de kolenmarkt worden geslagen, hebben in belangrijke mate tot de afzetmoeilijkheden der Europese kolen geleid.

Ook de *aardolieconcurrentie* is debet aan de moeilijkheden op de kolenmarkt. Deze concurrentie doet zich overigens reeds geruime tijd voor en met name in de afgelopen jaren, toen er sprake was van kolenschaarste, deed zij zich in sterke mate gelden. Zij bleef echter versluierd omdat het door de kolen verloren terrein ruimschoots werd gecompenseerd door het stijgende verbruik in die sectoren, die de kolen trouw bleven resp. de typische kolenverbruikers omvatten. De olie is dus reeds sinds jaren in opmars, doch toen het energieverbruik terugliep bleef de aardolie doormarcheren ten koste van de kolen, waarvan de afzet ook door de andere hiervoor gereleveerde factoren werd gehinderd. Vergeleken met 1957 is het totale energieverbruik in de E.G.K.S. in 1958 naar schatting met ca. 3,5 pCt. teruggelopen. Het verbruik van aardolieproducten laat echter een stijging zien van ongeveer 10 pCt. Deze cijfers spreken duidelijke taal. Er blijkt uit, dat de kolenmijnbouw met een toenemende olieconcurrentie rekening moet houden.

De hoogconjunctuurpsychose, het „Suez-effect”, de daaruit voortgevloeide geforceerde aankopen in de Verenigde Staten, de twee zachte winters, de recessie, resulterende in een vermindering van het verbruik, het waren alle factoren, die bijdroegen tot een *aanmerkelijke verhoging van het voorraadvolume bij de grote industriële verbruikers*. Blijkens gegevens van de E.G.K.S. lagen eind september 1958

omstreeks 22,5 mln. ton kolen op voorraad bij de grote industriële verbruikers in de Gemeenschap. Eind 1954 lagen er nog geen 11 mln. ton en ultimo 1955 nauwelijks 12 mln. ton.

De vooruitzichten voor de kolenafzet in 1959 zijn, voor zover men op het ogenblik de situatie kan overzien, ongunstig. Het hoge voorraadvolume bij het bedrijfsleven, waarop in de loop van het jaar hoogstwaarschijnlijk belangrijk zal worden ingeteerd en de verdere aanvoer van grote hoeveelheden Amerikaanse kolen, die op langlopende contracten werden gekocht, zullen de afzet van Gemeenschapskolen ernstig blijven belemmeren. Er zijn nauwelijks aanwijzingen dat de kolenafzet als gevolg van een opleving der bedrijvigheid een nieuwe impuls zal verkrijgen. Met name in de staalindustrie wordt vooralsnog geen noemenswaardige toeneming van de vraag naar kolen en cokes verwacht. Er zijn evenmin aanwijzingen, dat de concurrentie van aardolieproducten zal afnemen. Voegt men daarbij de onzekerheid omtrent de temperatuur in de eerste en laatste maanden van 1959, dan is het duidelijk, dat de situatie op de kolenmarkt in dit jaar zeer ernstig kan worden.

Dit geconstateerd hebbende zal men zich de vraag stellen, wat er op korte termijn zal moeten gebeuren om een desastreuze ontwikkeling met haar sociale gevolgen af te wenden. Minstens even belangrijk is ook de vraag, in hoeverre de tegenwoordige kolencrisis aanleiding zou moeten zijn tot de vorming van een bepaald beleid in de E.G.K.S., dat er op gericht is ter verzekering van de toekomstige voorziening ernstige storingen op de energiemarkt te voorkomen of althans te mitigeren. Wij willen ons in dit artikel tot dit laatste punt bepalen.

Alhoewel een zeker scepticisme ten aanzien van de energieprognoses, die in de afgelopen jaren in het kader van de O.E.E.S. en de E.G.K.S. werden gemaakt, niet misplaatst is — zeker niet wanneer men zich de hedendaagse kolenmarkt voor ogen stelt — lijkt het toch zeer waarschijnlijk, dat het energieverbruik in de eerstkomende tientallen jaren sterk zal blijven stijgen. Tot voor kort maakte men zich ernstige zorgen over de dekking van deze stijgende behoefte en meende dat ondanks de perspectieven, die de kernenergie biedt en de expansiemogelijkheden van de aardolie-industrie, de kolenmijnbouw alle zeilen zou moeten bijzetten om zijn bijdrage aan de toenemende behoefte te leveren. Heden ten dage hoort men een geheel ander geluid. Onder de indruk van het grote kolenoverschot overheerst de mening, dat men de voorkeur moet geven aan de allergeodkoopste energie en daarbij desnoods een zeker capaciteitsverlies in de mijnbouwsector moet accepteren.

Wij geloven, dat het benaderen van het energievraagstuk onder invloed van exceptionele omstandigheden zoals de opgeschroefde vraag in de wat verder achter ons liggende jaren en de afzetcrisis in 1958 gevaren in zich draagt. Om tot een zo gefundeerd mogelijk oordeel over de toekomst van de kolen in West-Europa te komen zal men o.i. eerst moeten trachten zich een beeld te vormen van de omstandigheden en voorwaarden, die de concurrentie tussen inheemse kolen enerzijds en kolen uit derde landen alsmede de aardolie anderzijds, bepalen. Tezelfdertijd zal men moeten onderzoeken in hoeverre het noodzakelijk is de kolenproductiecapaciteit in de E.G.K.S. te handhaven of uit te breiden of dat men zich, gezien de toekomstige ontwikkeling van de andere energiebronnen, kan permitteren dat een deel van deze capaciteit verloren gaat. Dit onderzoek

De ontwikkeling van de E.E.G.

(Derde en vierde kwartaal 1958*)

Ook in deze beide kwartalen hebben de moeilijkheden in Frankrijk en de onderhandelingen over de Vrijhandelszone een overheersende rol gespeeld. Beide problemen hebben in december nogal onverwachts een zekere ontknoping gevonden. De onderhandelingen over de Vrijhandelszone verkeerden per 1 januari 1959 in een impasse, zowel qua inhoud als qua procedure. De Franse situatie is thans enigermate opgeklaard door de devaluatie van de Franse frank en de daarmee gepaard gaande convertibiliteit en 90 pCt. liberalisatie in de O.E.E.S. Voorts werd op 1 januari de eerste daadwerkelijke stap op de weg naar de gemeenschappelijke markt gezet. De inhoud hiervan zal hieronder, na enkele beschouwingen over de betekenis van de recente Franse maatregelen voor de E.E.G., worden weergegeven.

Franse maatregelen en herstel van de convertibiliteit.

Hoewel de betekenis van het complex door Frankrijk genomen maatregelen, alsmede van het herstel der (externe) convertibiliteit en de vervanging van de E.B.U. door de Europese Monetaire Overeenkomst, (E.M.O.), natuurlijk nog in de praktijk moet blijken en als zodanig dus eigenlijk buiten beschouwing zou kunnen blijven in deze kroniek over de afgelopen maanden, is het wellicht toch interessant een poging te doen in enkele alinea's deze betekenis wat nader te analyseren.

In de eerste plaats zal een devaluatie van ruim 17 pCt. het aantal potentiële aanvragen van de Franse Regering om een toepassing van ontsnappingsclausules in de E.E.G. aanzienlijk kunnen verminderen. Ook de weerstand van het bedrijfsleven tegen een economisch associatieverdrag, welke in zo belangrijke mate was gebaseerd op de vrees met hun prijzen niet goed te kunnen concurreren, zal hierdoor slechts kunnen verminderen.

Van veel groter belang lijkt, dat de Franse Regering de devaluatie en de convertibiliteit heeft gekoppeld aan een redelijk forse vermindering van de overheidsuitgaven. Het voor 1959 aanvankelijk geraamde tekort van 1200 mrd. fr. werd gereduceerd tot circa 575 mrd. fr., een bedrag dat lager is dan dat voorzien voor 1958. Uit deze maatregelen blijkt, dat de Franse Regering heeft ingezien, dat de devaluatie slechts effect kon sorteren als sluitstuk van een monetair saneringsprogramma, waarbij ook de Overheid

geen bron van inflatie meer zou zijn. Nu kan men bij de Franse saneringsmaatregelen zeker enkele sceptische vraagtekens plaatsen. Zijn de bezuinigingen reëel? Zal het toch nog resterende zeer grote tekort gedekt kunnen worden uit binnenlandse leningen? En zal zelfs dan het betalingsbalanstekort omslaan in een surplus? Wat zal het effect van de devaluatie zijn op het begrotingstekort? Waar het bij de genezing van de interne en de externe Franse monetaire positie au fond om gaat, is, dat de voortdurende excessieve toename van de binnenlandse vraag verdwijnt of althans binnen de perken van de stijging van de produktie wordt teruggebracht en dat mede hierdoor het Franse bedrijfsleven wordt genoopt meer te exporteren in plaats van in het binnenland te verkopen. Zal dit lukken?

Het zetten van deze vraagtekens neemt niet weg, dat men moet erkennen, dat de Franse Regering in ieder geval gebruik heeft gemaakt van deze periode van het regeren bij volmacht om enkele moeilijke en zeker onpopulaire maatregelen te nemen, welke een belangrijke stap in de goede richting zijn om Frankrijk tot een economisch volwaardig en niet meer armlastige en economisch-politiek voortdurend in het defensief verkerende partner in de E.E.G. te maken.

Van groot belang is ook, dat Frankrijk in de O.E.E.S. thans voor 90 pCt. heeft geliberaliseerd. Hierdoor heeft het zichzelf ongeveer op het niveau van de andere E.E.G.-landen geplaatst en heeft de strijdvraag, of Frankrijk wel door de uitvoering van het E.E.G.-verdrag mag discrimineren in de O.E.E.S. of niet, aanzienlijk aan betekenis verloren. Immers, de stelling van de niet-E.E.G.-leden van de O.E.E.S. was, dat Frankrijk niet binnen de E.E.G. tot een contingentsverruiming met 20 pCt. conform het Verdrag mocht overgaan, voordat het zijn oudere en dus prevalerende verplichting was nagekomen om in de O.E.E.S. voor 90 pCt. te liberaliseren.

Ook de vervanging van de E.B.U. door de E.M.O. en de instelling van de convertibiliteit hebben enkele interessante aspecten voor de E.E.G. De E.B.U. bevatte een element van automatische kredietverlening aan landen met tekorten op de betalingsbalans. Deze automatische krediet-

*) Doordat in het derde kwartaal de vakantiemaanden augustus en een deel van september vielen, bood dat kwartaal onvoldoende stof voor een afzonderlijk overzicht.

(vervolg van blz. 65)

zal zeer grondig moeten geschieden omdat de daaruit voortvloeiende beslissingen, voor zover zij op de sluiting van mijnen betrekking zullen hebben, definitief zijn. De geologische verhoudingen in de Westeuropese mijnbouw zijn nu eenmaal zodanig dat een verlaten mijn naderhand slechts tegen prohibitieve kosten en in feite dus niet meer in produktie kan worden genomen.

Men heeft zich in de internationale milieus van O.E.E.S. en E.G.K.S. hoofdzakelijk bezig gehouden met het prognostiseren van de toekomstige energiebehoefte in haar geheel. De vraag, welk aandeel iedere afzonderlijke energiebron in de behoefte dekking zal behouden resp. verkrijgen, werd tot dusverre tamelijk arbitrair benaderd. Aan de rol,

die de onderlinge concurrentieverhoudingen daarin spelen en aan de vraag, of de eigen energiebronnen van de E.G.-K.S. — met name de kolen — door bepaalde maatregelen in de gelegenheid moeten worden gesteld zich in de strijd om het behoud van de noodzakelijk geachte produktiecapaciteit te handhaven, is tot nu toe onvoldoende aandacht besteed. Dit vraagstuk is vooral heden ten dage acuut geworden omdat wij zien dat de inheemse kolenmijnbouw door de felle concurrentiestrijd, die zich op de door een recessie gekenmerkte energiemarkt voordoet, in ernstige moeilijkheden is geraakt.

In een volgend artikel willen wij op dit vraagstuk iets nader ingaan.

's-Gravenhage.

P. A. ZOETMULDER.

verlening was het correlaat van een non-discriminatoire liberalisatie en contingentering. Deze samenhang tussen de non-discriminatie op handelsgebied en de automatische kredietverlening dreigde in de O.E.E.S. verbroken te worden door de E.E.G., d.w.z. door de extra contingentsverruiming tussen de E.E.G.-leden onderling, alsmede door de onderlinge afbraak der tarieven. Dit heeft met name Zwitserland het dreigement doen uiten, dat het niet meer bereid zou zijn in de E.B.U. mede te doen aan een automatische kredietverlening, indien het handelspolitiek een minder gunstige behandeling kreeg van de E.E.G.-landen, en in dat geval overwoog de E.B.U. te verlaten. Deze problematiek is thans met één slag verdwenen nu ook de automatische kredietverlening is opgeheven. Voor de goede verhoudingen tussen de wel- en niet-E.E.G.-leden van de O.E.E.S., alsook voor de verdere onderhandelingen over de Europese economische associatie kan dit slechts gunstig zijn.

Het instellen van de convertibiliteit verhoogt uiteindelijk de druk op de regeringen om een gedisciplineerde monetaire en economische politiek te voeren, aangezien nu geen beroep meer kan worden gedaan op stringente valutabeperkingen. Deze factor, waardoor een dreigend boven de E.E.G. hangend zwaard weer een eindje verder weg wordt gehangen, kan een goede functionering van de gemeenschappelijke markt slechts ten goede komen.

Anderzijds zijn er thans in Europa twee instanties naast elkaar, welke krediethulp kunnen verlenen, te weten:

- het fonds voorzien in de E.M.O., en
- de specifieke regeling ex art. 108 van het E.E.G.-verdrag.

Het is te hopen dat zich hier geen concurrerende instanties ontwikkelen, met name in gevallen, waarin een der E.E.G.-leden krediethulp behoeft.

Interne ontwikkeling van de E.E.G.

Op 1 januari 1959 is een eerste stap op de weg naar de vorming van een gemeenschappelijke markt gedaan. Deze eerste stap ligt uitsluitend op het terrein van het onderlinge goederenverkeer. Met betrekking tot het verkeer van diensten, kapitaal en personen is nog niets geregeld en is dus ook geen verandering ingetreden in de voordien bestaande situatie. Op deze gebieden bevat het Verdrag ook geen concrete verplichtingen welke met ingang van een bepaalde datum moeten worden gerealiseerd. De enige uitzondering hier is het voorschrift van art. 8 van de Toepassingsovereenkomst voor de associatie der overzeese gebieden, waarin wordt bepaald, dat binnen één jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag — dus vóór 1 januari 1959 — een regeling tot stand had moeten komen over de wijze waarop het recht van vestiging in de overzeese gebieden geleidelijk wordt uitgebreid tot onderdanen en rechtspersonen van de andere Lid-Staten, zodanig dat hier elke discriminatie met de regeling voor de moederlanden verdwijnt. Deze regeling is helaas nog niet tot stand gekomen; zelfs is er nog geen ontwerp van de Commissie aan de Raad voorgelegd.

De situatie met betrekking tot het onderlinge goederenverkeer is thans in grote trekken als volgt:

Tariefsverlaging met 10 pCt.

Met ingang van 1 januari 1959 hebben de E.E.G.-landen in hun onderlinge handelsverkeer alle invoerrechten met 10 pCt. verlaagd. Hierbij is uitgegaan van de op 1 januari 1957 toegepaste rechten. Voor zover de Lid-Staten nadien reeds bepaalde tariefsverlagingen autonoom hebben toegepast, behoeven deze landen geen verdere verlaging toe te

passen. Dit is praktisch van groot belang voor de Bondsrepubliek Duitsland, welke op 20 augustus 1957 het overgrote deel van de tarieven op industriële produkten autonoom met 25 pCt. heeft verlaagd.

De tariefsverlaging met 10 pCt. wordt ook toegepast op alle goederen van oorsprong uit de geassocieerde overzeese gebieden. Omgekeerd zullen deze overzeese gebieden ook hunnerzijds een tariefsverlaging met 10 pCt. moeten doorvoeren. Of en hoever zij dit hebben gedaan of zullen doen, is op dit ogenblik niet bekend. De overzeese gebieden hebben namelijk het recht zich te beroepen op een uitzonderingsbepaling van het E.E.G.-verdrag, welke bepaalt dat zij deze verlaging mogen opschorten, indien zij zulks noodzakelijk achten voor hun economische ontwikkeling. Het is nog niet bekend in welke mate de overzeese gebieden van deze uitzondering gebruik willen maken. In ieder geval dienen zij het verschil tussen de invoerrechten, welke zij toepassen ten opzichte van het moederland en die welke worden geheven bij de invoer uit de andere E.E.G.-landen, met 10 pCt. te reduceren.

Vermelding verdient voorts nog, dat, wat de Benelux betreft, de heffingen en restituties, welke volgens de landbouwwet van 26 juli 1957 bij de in- en uitvoer van landbouwprodukten worden geheven, voorschands blijven gehandhaafd, hangende nader overleg met de Europese Commissie.

Ten slotte dient vermeld, dat voor een reeks in het Euratom-verdrag genoemde produkten, welke uitsluitend voor kernenergetische doeleinden worden aangewend, de onderlinge tarieven met ingang van 1 januari volledig zijn afgebroken en een uniform tarief ten opzichte van de buitenwereld is ingesteld. Voor deze produkten bestaat op dit ogenblik dus reeds een gemeenschappelijke markt.

Verruiming van de contingenten.

Het Verdrag schrijft voor, dat met ingang van 1 januari 1959 de in het onderlinge verkeer tussen de Lid-Staten nog bestaande contingenten moeten worden samengevoegd tot globale contingenten en deze globale contingenten vervolgens in hun totaal met 20 pCt. moeten worden verhoogd. Gaat men ten opzichte van bepaalde contingenten verder dan 20 pCt., dan mag men zich bij andere contingenten beperken. In ieder geval dient elk globaal contingent ten minste met 10 pCt. te worden verruimd. Blijkt dat het betrokken contingent minder dan 3 pCt. van de nationale produktie bedraagt, dan dient contingentsverruiming tot het volume of de waarde van deze 3 pCt. plaats te vinden. Laatstgenoemde bepaling is vooral van groot belang voor Frankrijk en betreft onder andere produkten als automobielen en onderdelen en landbouwmachines. Welke produkten hier uiteindelijk zullen blijken onder te vallen is nog steeds niet bekend. Het voor Nederland belangrijkste produkt dat onder deze regeling valt is zout.

Voor de Benelux-landen heeft de contingentsverruiming betrekking op 4,4 pCt. van de invoer uit de O.E.E.S. Van de invoer was reeds 95,6 pCt. geliberaliseerd. Bij de globalisering en contingentsverruiming met 20 pCt. is men in Benelux-verband bij enkele landbouwprodukten op moeilijkheden gestuit. Nederland wil namelijk met contingentsverruiming volstaan, terwijl België tevens de instelling van minimumprijzen overweegt, waartegen van Nederlandse zijde bezwaren bestaan. Dit probleem is thans nog in discussie.

De bovengenoemde tariefsverlaging en contingentsverruiming zijn van toepassing op die produkten, welke zich

in één van de Lid-Staten „in het vrije verkeer” bevinden. In het vrije verkeer bevinden zich ten eerste goederen uit derde landen; waarvoor in een van de Lid-Staten de invoerformaliteiten zijn vervuld, de verschuldigde rechten zijn voldaan en waarop geen restitutie van rechten is verkregen; ten tweede goederen van oorsprong uit de Lid-Staten.

Dit laatste brengt mede, dat voor uit derde landen ingevoerde goederen, welke in een Lid-Staat een bewerking hebben ondergaan, de mogelijkheid open staat om bij uitvoer naar een van de andere Lid-Staten de gebruikelijke restitutie van invoerrechten volledig te krijgen en toch te profiteren van de 10 pCt. tariefsverlaging binnen de E.E.G. De vraag, welke be- of verwerking nodig is teneinde het betrokken produkt van oorsprong uit één van de Lid-Staten te doen zijn, wordt voorlopig nog autonoom beantwoord door de nationale autoriteiten in de Lid-Staten. Teneinde te kunnen profiteren van de onderlinge tariefsverlaging c.q. contingentsverruiming dienen de in het vrije verkeer zijnde goederen van een desbetreffend certificaat te worden voorzien.

Met betrekking tot het onderlinge goederenverkeer zijn enkele belangrijke zaken in E.E.G.-verband nog niet geregeld. Zo bepaalt het Verdrag, dat maatregelen met soortgelijke werking als tarieven of als contingenten eveneens geleidelijk moeten worden afgeschaft conform een ritme, dat door de Europese Commissie moet worden vastgesteld. De Commissie heeft hiervoor nog geen richtlijn uitgegeven. Voorts is ook nog geen begin van uitvoering gegeven aan het verdragsartikel (art. 37), dat betrekking heeft op de nationale monopolies van commerciële aard. Deze monopolies zullen geleidelijk elke discriminatie tussen onderdanen van de eigen Staat en de overige Lid-Staten met betrekking tot de voorziening en afzet moeten opheffen. Een van de belangrijkste produkten, waarvoor dit geldt, is tabak, waarvoor zowel in Frankrijk als in Italië een staatsmonopolie bestaat.

Vermelding verdient ten slotte, dat nog geen verzoeken zijn ingediend voor de toepassing van ontsnappingsclausules.

Over de methode van de vaststelling, globalisering en verruiming van de contingenten, alsmede over de wijze, waarop de produktie-omvang van die goederen moet worden berekend waarop de hierboven genoemde 3 pCt. regel van toepassing is, is in de afgelopen maanden uitvoerig in E.E.G.-verband overleg gepleegd. De situatie is, dat de betrokken regeringen zelf bepalen op welke wijze zij de verdragsbepalingen willen interpreteren en uitvoeren. Teneinde zoveel mogelijk tot een uniforme interpretatie te komen, is regelmatig tussen vertegenwoordigers van de betrokken regeringen tezamen met de Europese Commissie overleg gepleegd. Van de zijde van de Commissie is daarbij, uiteraard sterk gesteund door de Benelux-landen, gepleit voor een zo liberaal mogelijk interpretatie van de verdragsbepalingen. De Commissie heeft bovendien een document aan de regeringen gezonden, waarin zij haar interpretatie van de controversale punten geeft, in de hoop, dat de regeringen zich conform zullen gedragen. De uiteindelijke sanctie, welke de Commissie heeft, is dat zij op grond van art. 155 van het E.E.G.-verdrag toeziet op de juiste toepassing van de verdragsbepalingen. Zodra de Commissie dus meent, dat één van de Lid-Staten op het gebied van de contingentsverruiming de verdragsbepalingen niet juist — dus bijv. te restrictief — heeft toegepast, kan zij uiteindelijk het Hof van Justitie terzake om een uit-

spraak vragen. Er is dus wel enige kans, dat de Commissie een reële invloed ten goede kan uitoefenen.

Begroting E.E.G.

Over de begroting van de E.E.G. (en van Euratom), omvattende de kosten voor de apparaten der verschillende instellingen, is nogal wat te doen geweest. In de E.E.G. beslist uiteindelijk de Raad van Ministers over de begroting van de Gemeenschap. Deze begroting is een samenvoeging van de uitgavenramingen der afzonderlijke instellingen (dit zijn dus Parlement, Hof, Raad van Ministers en Commissie). Zij wordt in ontwerp opgesteld door de Commissie. Voordat de Raad definitief beslist, raadpleegt hij eerst het Europese Parlement.

Op 4 november werd aan de Raad voorgelegd de begroting voor 1958 en voor 1959. De begroting 1958 gaf weinig moeilijkheden, mede omdat deze niet meer deed dan de grotendeels reeds gedane uitgaven, gefinancierd door voorschotten, vastleggen. Van veel groter belang is de begroting 1959. Deze geeft een inzicht in de omvang van het apparaat en in de algemene levenswijze van de verschillende instellingen van de E.E.G. Unaniem bleek men in de Raad van mening, dat het totale bedrag van de ontwerp-begroting te hoog was en dat zowel op de materiële uitgaven als ook op de personeelsuitgaven aanzienlijk kon worden bezuinigd. Wat Nederland betreft was de situatie, dat op de begroting 1959 een bedrag van f. 5 mln. was uitgetrokken, vertegenwoordigende de Nederlandse bijdrage ad 7,9 pCt. in het totaal van de begrotingen van de E.E.G. en van Euratom. Aanvaarding van de ingediende ontwerp-begrotingen der beide Gemeenschappen zou voor Nederland een bijdrage van ruim f. 10,5 mln. hebben betekend, dus meer dan het dubbele van de raming.

De Raad is dan ook niet bereid geweest de ontwerp-begroting te aanvaarden en besloot zowel de Europese Commissie als het Parlement te verzoeken na te gaan in hoeverre een „aanzienlijke” verlaging van de uitgaven 1959 kon worden bereikt.

Voorts was de Raad van mening, dat hij zelf het voorbeeld zou moeten geven met een aanzienlijke reductie op de kosten van zijn eigen secretariaat. Teneinde het onderzoek met betrekking tot deze bezuinigingen voor te bereiden stelde de Raad een speciale werkgroep van begrotingsdeskundigen in, die met de Commissie, het secretariaat van de Raad en eventueel de griffie van het Parlement zou moeten nagaan, welke bezuinigingen mogelijk zouden zijn.

Het besluit van de Raad is begrijpelijkerwijze niet in goede aarde gevallen bij de Commissie, het secretariaat van de Raad en het Parlement. Zelfs is er in het Parlement de toespeling op gemaakt als zou de Raad trachten via zijn budgetrecht de Commissie en het Parlement te beperken in de goede uitoefening van hun taken. Dit laatste is echter met stelligheid van de zijde van de Raad ontkend.

Het resultaat is tot nu toe geweest, dat er op het secretariaat van de Raad een bezuiniging is ontworpen van 29 pCt., terwijl de Europese Commissie reeds heeft laten doorschemeren, dat zij een verlaging van circa 15 pCt. wel hoopte te kunnen realiseren. Het Parlement heeft doen weten geen bezuiniging mogelijk te achten. Het overleg is echter nog niet afgelopen en een definitieve begroting is door de Raad nog niet goedgekeurd.

Opgemerkt zij, dat in het overleg over de begroting buiten discussie is gebleven de vraag omtrent de hoogte van de salarissen en emolumenten der functionarissen. Deze functionarissen genieten thans een salarisregeling ge-

lijk aan die van de E.G.K.S. Een definitieve salarisregeling voor de Gemeenschap moet nog tot stand komen, evenals de vaststelling van een heffing op de salarissen, welke bij het E.E.G.-verdrag is voorzien.

Externe betrekkingen van de E.E.G.

Zowel in de Verenigde Naties als het G.A.T.T. is het E.E.G.-verdrag het onderwerp van besprekingen geweest. In de Verenigde Naties werd een tweetal resoluties aangevaard — met de E.E.G.-landen als tegenstemmers — welke betrekking hebben op de associatieregeling uit het E.E.G.-verdrag met de niet-zelfbesturende overzeese gebieden. In de ene resolutie nodigt de algemene vergadering de behorende E.E.G.-mogendheden uit de wenselijkheid te onderzoeken om in die gebieden een investeringspolitiek te volgen, welke een evenwichtige economische ontwikkeling en een geleidelijke verhoging van het inkomen per hoofd van de bevolking zou bewerkstelligen. Een tweede resolutie draagt aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties op, op de volgende zitting van de algemene vergadering een rapport uit te brengen over de nieuwe ontwikkelingen, welke zich bij de associatie van de overzeese gebieden met de E.E.G. voordoen.

De reden, dat de E.E.G.-landen hebben tegengestemd is niet primair gelegen in bepaalde bezwaren tegen de inhoud daarvan, maar moet worden verklaard, uit het bezwaar, dat de E.E.G.-landen hebben tegen een dergelijk toezicht op of voorschriften aan de Zes. Uiteraard zijn de beide resoluties ingegeven door een sterk wantrouwen, dat vele landen koesteren tegen de E.E.G. en met name ook tegen de speciale banden welke in het E.E.G.-verdrag zijn gecreëerd tussen de Lid-Staten en een groot aantal overzeese gebieden.

Ook in het G.A.T.T. zijn de betrekkingen tussen de E.E.G. en de geassocieerde gebieden het onderwerp van uitvoerige kritiek geweest. Deze kritiek komt vooral van die landen, welke grondstoffen produceren, die ook in de geassocieerde gebieden worden voortgebracht en voor welke afzet binnen de E.E.G. deze geassocieerde gebieden thans een preferentiële positie gaan krijgen. Deze preferentiële positie is het gevolg van het feit, dat de invoerrechten tussen de E.E.G. en de overzeese gebieden wel zullen worden afgebroken, maar de E.E.G. tegenover de buitenwereld een gemeenschappelijk tarief zal instellen, dat in bepaalde gevallen bovendien, althans voor Duitsland en de Benelux, hoger ligt dan het huidige invoerrecht. Het gaat hier met name om produkten als koffie, cacao, tabak, thee, suiker en bananen.

De E.E.G.-landen hebben zich enige maanden geleden bereid verklaard om concrete gevallen van moeilijkheden met deze landen te bespreken. Met deze besprekingen is tijdens de laatste jaarvergadering van het G.A.T.T. een aanvang gemaakt. Resultaten hebben deze consultaties, welke per produkt worden gevoerd tussen de E.E.G.-landen en een aantal andere daarbij geïnteresseerde staten, nog niet gehad.

Ook de algemene verhouding tussen de E.E.G. en de andere G.A.T.T.-leden is nog allerminst geregeld. De situatie is voorlopig deze, dat men het erover eens geworden is af te zien van verdere beschouwingen over de vraag of het E.E.G.-verdrag juridisch verenigbaar is met de bepalingen van het G.A.T.T. inzake de criteria voor een douane-unie. Het verzoek van de overige G.A.T.T.-leden, om betrokken te worden in de verdere beleidsvorming binnen de E.E.G., bijv. op het gebied van de landbouw en de handels-

politiek, is door de Zes afgewezen. De Zes stellen zich daarbij op het standpunt, dat de E.E.G. verenigbaar is met het G.A.T.T. en ook voornemens is zich als Gemeenschap tegenover derde landen te gedragen conform de regels van het G.A.T.T.

Ontwikkeling met betrekking tot de Vrijhandelszone.

De kroniek van de onderhandelingen over de Europese Economische Associatie is niet aantrekkelijk. Na maanden lang intern overleg tussen de zes E.E.G.-landen, dat ten slotte met een tweetal conferenties op ministerieel niveau eind september en begin oktober werd afgesloten, hebben de Zes ten slotte overeenstemming weten te bereiken over een aantal hoofdzaken, welke werden neergelegd in een gemeenschappelijk document. Vervolgens zijn, op basis van dit document van de Zes, de onderhandelingen in het Comité van de zeventien O.E.E.S.-landen onder leiding van Minister Maudling eind oktober hervat. Een tweede vergadering op 13 en 14 november leidde niet tot overeenstemming ten aanzien van de hoofdzaken. Op 15 november schortte Minister Maudling officieel de verdere onderhandelingen op naar aanleiding van een Frans perscommuniqué, alsmede een briefwisseling met de Franse Regering, waaruit bleek dat de Franse Regering er geen heil in zag de tot nu toe gevolgde weg verder te gaan. Daarbij was het niet volstrekt duidelijk of de Franse Regering primair van procedure wilde veranderen — omdat het onderhandelen in een groep van zeventien landen bijzonder traag en moeizaam verloopt — dan wel mede onder druk van haar eigen bedrijfsleven een economische associatie ten principale niet wenste of op de lange baan wilde schuiven.

Teneinde een uitweg uit de impasse, althans op korte termijn, te vinden, hebben de Benelux-landen een voorstel voor een *interimregeling* gedaan, inhoudende dat de Zes op 1 januari 1959 hun onderlinge tariefsverlaging van 10 pCt. tijdelijk ook zouden uitstrekken tot alle andere landen ter wereld, zij het voor zover deze tarieven hierdoor niet zouden komen beneden het uiteindelijke buitentarief voor de E.E.G. Voorts zouden de Zes hun onderlinge contingentsverruiming — zoals deze hierboven werd beschreven — eveneens moeten geven, mits op basis van reciprociteit, aan de overige O.E.E.S.-landen.

Met deze interimregeling werd beoogd de politieke sfeer goed te houden en de onderhandelingen over de uiteindelijke associatie, welke uiteraard met kracht moesten worden voortgezet, niet onnodig te verscherpen. Enkele dagen na indiening van dit memorandum vond in Bad Kreuznach een onderhoud plaats tussen Generaal de Gaulle en Bondskanselier Adenauer, tijdens hetwelk ook de Vrijhandelszone ter sprake kwam. Met betrekking tot de hoofdzaak, dus de verdere onderhandelingen over de Europese Economische Associatie, concludeerden de beide staatslieden, dat een nieuwe fase van bezinning nodig zou zijn, waarbij de Europese Commissie sterker dan voorheen zou worden ingeschakeld. Een oplossing was, dat de onderhandelingen tussen de Zeventien enige tijd opgeschort zouden dienen te blijven en dat intussen de Europese Commissie een eigen oplossing zou moeten ontwerpen, welke vóór 1 maart 1959 aan de zes E.E.G.-Regeringen zou moeten worden voorgelegd. Deze zes Regeringen zouden het dan hierover eens moeten worden en vervolgens nader contact met de Elf opnemen, teneinde te onderzoeken hoe men tot verdere resultaten zou kunnen komen.

Voorts concludeerden de beide staatslieden eveneens tot de wenselijkheid van een interimregeling in de geest van

Met het oog op de inflatoire ontwikkeling in de Verenigde Staten heeft President Eisenhower er de afgelopen maanden zowel bij de vakverenigingen als bij de werkgevers op aangedrongen zich beperkingen op te leggen, aangezien anders op den duur regeringsmaatregelen ten aanzien van lonen en prijzen niet zouden kunnen uitblijven. Voorwaarde voor het slagen van een politiek van vrijwillige beperking is echter het bestaan van een zekere mate van samenwerking, althans van een zekere mate van vertrouwen tussen werkgevers en vakverenigingen. Schrijver gaat nu in dit artikel na, of voor een beroep op het bedrijfsleven in de Verenigde Staten om mede te werken aan het in de hand houden van de inflatie wel een voldoende vertrouwensbasis aanwezig is. Hiertoe scheidt hij de ontwikkeling van de machtsverhoudingen en van het overleg tussen werkgevers en werknemers. Zijn conclusie luidt, dat beide groepen thans als geheel nog niet ver genoeg ontwikkeld zijn om het op hen gedane beroep werkelijk effectief te doen zijn.

De verhouding tussen werkgevers en vakverenigingen in de Verenigde Staten

Inleiding.

Op het vraagstuk van de verhouding tussen werkgevers en vakverenigingen is in de Verenigde Staten de laatste tijd weer eens de aandacht gevestigd doordat president Eisenhower er de afgelopen maanden zowel bij de vakverenigingen als bij de werkgevers herhaaldelijk op heeft aangedrongen om ter bestrijding van de kruipende inflatie, welke toename op 2 à 3 pCt. per jaar geschat wordt, zich beperkingen op te leggen, aangezien anders op den duur regeringsmaatregelen t.a.v. de lonen en prijzen niet uit zouden kunnen blijven. Gebleken is immers wel dat zuiver monetaire maatregelen voor de bestrijding van de inflationaire ontwikkeling tekort schieten.

-Om zulk een economische politiek van vrijwillige beperking succesvol te doen zijn, is echter het bestaan van een zekere mate van samenwerking, in ieder geval van een zekere mate van vertrouwen, tussen beide partijen noodzakelijk. Wij zijn de mening toegedaan, dat er hiervoor tussen werkgevers en vakverenigingen in de Verenigde

Staten beslist een nog te kleine vertrouwensbasis bestaat en dat beide groepen thans als geheel nog niet zo ver ontwikkeld zijn om een dergelijk beroep werkelijk effectief te doen zijn.

De ontwikkeling van de machtsverhoudingen.

Hoewel de eerste vakverenigingen in de Verenigde Staten reeds omstreeks 1790 werden opgericht, werd de grote stoot tot hun ontwikkeling gegeven door de in 1933 tot stand gekomen National Industrial Recovery Act, welke aan de werknemers het recht van organisatie en van collectief onderhandelen toekeende. De National Labor Relations Act, welke haar in 1935 verving, ging verder en legde de werkgevers de verplichting op collectief te onderhandelen, indien de werknemers zulks wensten, waarmede de basis voor het collectief onderhandelen onaantastbaar was vastgelegd. Deze wet betekende een aanzienlijke versterking van de positie van de werknemers, die bij hun streven naar organisatie te kampen hadden met een felle tegenstand

(vervolg van blz. 69)

het Benelux-voorstel per 1 januari 1959. Op één punt week hun gedachtengang af van het Benelux-voorstel; zij wilden namelijk de verruiming van de zwakke of nul-contingenten tot 3 pCt. van de nationale produktie slechts tussen de Zes en niet tegenover de Elf doen plaatsvinden. Verder werd ook een uitzondering voorzien voor de landbouwprodukten.

Het complex voorstellen, dat in Bad Kreuznach werd ontworpen, bleek aanvaardbaar voor de andere E.E.G.-landen en op 3 december heeft de Raad van Ministers van de E.E.G. deze voorstellen officieel aangenomen. Volgens is het besluit van de Raad ter kennis gebracht aan de overige O.E.E.S.-landen. Op 15 december volgde toen een ministeriële raadsvergadering van de O.E.E.S., waarin Minister Maudling verslag uitbracht van het mislukken van zijn onderhandelingen in de afgelopen 1½ jaar. Tijdens deze vergadering hebben de andere elf O.E.E.S.-landen erop aangedrongen de contingentsverruiming tussen de zes landen onderling per 1 januari volledig non-discriminatoire

ook binnen de O.E.E.S. te doen plaatsvinden. Hiertoe was men, van Franse zijde vooral, niet bereid. Toen daarop de Engelse Minister Eccles ging spreken over Engelse tegenmaatregelen, was de stemming volledig bedorven en is de conferentie zonder enig resultaat uiteen gegaan. Einde januari zal men opnieuw bijeenkomen.

De situatie begin januari was dus dat de E.E.G.-landen om politieke redenen wel de hierboven aangegeven tarief- en contingentingsmaatregelen nemen, doch daarnaast elkaar voor de nul- en zwakke contingenten, alsmede de landbouwcontingenten een preferentie gaan geven door deze contingenten niet te openen voor de andere Elf. Of dit zo blijft zal afhangen van het verloop van de verdere onderhandelingen in de O.E.E.S.

Geheel open en ongeregeld is echter de principiële vraag wat de Europese Economische Associatie zal inhouden — hierover adviseert de Europese Commissie binnenkort — en hoe verder zal worden onderhandeld tussen de Zes en de Elf.

's-Gravenhage.

Prof. Dr. J. KYMMELL.

van de werkgevers en hun organisaties, welke met de vakverenigingen en hun wensen tot collectief onderhandelen niets te maken wensten te hebben. Deze werden daarbij gesteund door een wetgevende macht, welke veelal snel bereid was stakingen, boycots e.d. wettelijk ongeldig te verklaren, waarbij het feit, dat de Amerikaanse vakverenigingen niet politiek georiënteerd zijn, ongetwijfeld in hun nadeel werkte. Deze nieuwe ontwikkeling in de wetgeving veroorzaakte, dat de werkgevers voortaan de vakverenigingen als een macht hadden te aanvaarden, waarmee ter dege rekening moest worden gehouden.

De tweede wereldoorlog ziet de vakverenigingen reeds actief ingeschakeld bij vele fasen van het oorlogsproductieprogramma. Direct na de oorlog wijzen de grote stakingen en de hierdoor veroorzaakte ontwrichting van het economisch leven er duidelijk op, dat de wetgeving van het jaren dertig de macht van de vakverenigingen zo snel had doen toenemen, dat deze de hieruit tegenover haar leden en de samenleving voortvloeiende verantwoordelijkheid niet meer konden opbrengen. Het gevolg was de totstandkoming in 1947 van de Taft Hartley Act, welke de vakverenigingen meer aan banden legde en anderzijds de positie van de individuele werknemers en de werkgevers versterkte. Naast deze federale wet staan echter in vele staten nog de „right to work laws”, welke aanzienlijk verder gaan dan de federale wet in het opleggen van beperkingen aan de activiteiten van de vakverenigingen. Als gevolg van deze wetgeving, waarop wij in het bestek van dit artikel niet verder kunnen ingaan, is het er voor de vakverenigingen niet gemakkelijker op geworden de werknemers te organiseren.

Verskillende vakverenigingen moeten nog een felle strijd voeren om erkenning. Dit kan met het volgende voorbeeld verduidelijkt worden. In de industrie van dameskousen vond in 1929 ca. 85 pCt. van de productie plaats in fabrieken, waar de arbeiders georganiseerd waren. In 1952 was ondanks grote ledenwerfcampagnes dit percentage teruggelopen tot 20, zodat zelfs in kringen van de betrokken vakvereniging in 1954 de vraag gesteld werd, of deze nog wel levensvatbaar was. Door verplaatsing van bedrijven naar het niet sterk georganiseerde zuiden slaagde de industrie erin zich geleidelijk van de vakvereniging te ontdoen. De hoge lonen van de arbeiders in de niet georganiseerde bedrijven, de goede sociale voorzieningen voor hen, de vestiging in kleine agrarische gemeenschappen en de reeds genoemde „right to work laws” zijn alle factoren, die de organisatie van de werknemers zeer bemoeilijken. In andere industrieën in het zuiden daarentegen, zoals bijv. in de tabaksindustrie, zijn de werknemers echter weer sterk georganiseerd. Terwijl dus in de ene bedrijfstak nog een felle machtsstrijd woedt, is in een andere reeds een zekere mate van een op machtsverevenwicht berustend overleg tot stand gekomen.

Eind 1957 bestond de Amerikaanse vakbeweging uit 186 bonden met een totaal ledenaantal van 18,5 mln., waarvan 50 bonden met in totaal 2,9 mln. leden niet bij de centrale federatie American Federation of Labor — Congress of Industrial Organizations, aangesloten waren. Geschat wordt dat ongeveer 35 pCt. van de werknemers is georganiseerd (Nederland 41 pCt.). De fusie tussen de A.F.L. en het C.I.O. in 1955 heeft ongetwijfeld de positie van de vakbeweging nationaal economisch gezien, versterkt. Een positie welke echter thans weer verzwakt wordt door de in verschillende vakbonden aangetoonde corruptie, welke de publieke opinie rijp heeft gemaakt voor het doorvoeren van maatregelen om de macht van de vakbeweging

wettelijk scherper te regelen. Het is de lezer uiteraard bekend dat de bonafide vakverenigingsleiders in deze een moeilijke strijd voeren om tot een zuivere vakbeweging te komen; verschillende bonden als de teamsters, de bakery workers en de laundry workers werden reeds uit de A.F.L.-C.I.O. gezet, terwijl anderen daarvoor op de nominatie staan.

Het probleem is met deze uitzetting echter geenszins opgelost en het is dan ook te betreuren, dat de zgn. Kennedy Ives-Bill, welke de vakbonden de verplichting oplegde om financiële verslagen te publiceren, alsmede om bepaalde interne correctieve maatregelen door te voeren als gevolg van politieke controversen, in het Congres augustus jl. verworpen werd. Een wet, welke voor deze leiders een aanzienlijke steun zou hebben betekend. Gezien de grote macht van de vakbeweging en haar invloed op de gehele economie is deze corruptie een probleem, waaraan de Amerikaanse Regering niet voorbij zal kunnen gaan en voor de oplossing waarvan wettelijke maatregelen genomen zullen moeten worden. Voor de ontwikkeling van een zekere mate van vrijwillige samenwerking tussen werkgevers en vakverenigingen is een betrouwbare vakbeweging een allereerste vereiste. Voorts is het duidelijk, dat van corrupte vakbonden medewerking aan een politiek van afremming van de prijs en loonstijgingen niet verwacht behoeft te worden.

De ontwikkeling van het overleg.

Wanneer wij allereerst het overleg tussen werkgever en werknemers binnen de onderneming nagaan, dan zij opgemerkt, dat de Baltimore and Ohio Spoorwegmaatschappij het eerste bedrijf was, dat met vertegenwoordigers van de werknemers niet alleen klachten van het personeel, doch ook de mogelijkheden om tot een grotere efficiency in het bedrijf te komen, besprak (1922). In de confectie-industrie werkte de „Amalgamated Clothing Workers Union” nauw samen met de werkgevers, waarbij experts van de vakvereniging de routing in de bedrijven verbeterden, produktieaantallen vaststelden etc., een ontwikkeling, welke tot gevolg heeft gehad, dat deze industrie thans voor een groot deel door de vakvereniging geleid wordt.

Gedurende de tweede wereldoorlog komen vervolgens op aandrang van de War Production Board in vele bedrijven gemengde commissies van werkgevers en werknemers tot stand. In 1945 bestonden niet minder dan 5.000 van deze commissies, welke echter spoedig daarna voor het merendeel opgeheven werden door gebrek aan belangstelling. De in deze commissies besproken problemen omvatten punten als kwaliteitscontrole, onderhoud, veiligheidsmaatregelen, kostenbewaking etc. De opheffing van deze commissies vloeide o.i. gedeeltelijk voort uit het feit, dat men van de kant van de werkgevers weliswaar bereid is de werknemers uitleg te geven van bepaalde te nemen maatregelen of bezwaren van de zijde van de werknemers hiertegen in overweging te nemen, doch dat men vreest, dat aan een dergelijke politiek op den duur geen halt meer kan worden toegeeroepen, dat men zijn vrijheid van handelen gaat verliezen en de werknemers in het bedrijf ten slotte ook zeggenschap zullen gaan claimen in de uiteindelijke beslissingen aangaande de leiding van de bedrijven.

De vrees tegen een te grote invloed van de werknemers op het terrein van de bedrijfspolitiek komt vooral ook tot uitdrukking in het vlak van de collectieve onderhandelingen. Reeds vele jaren tracht men van werkgeverszijde een grens te trekken met betrekking tot die onderwerpen, welke van

collectief' onderhandelen uitgesloten moeten zijn. Door Hartley is indertijd, overigens zonder succes, een amendement op de Taft Hartley Act voorgesteld, dat een opsomming gaf van de onderwerpen welke voor collectief onderhandelen in aanmerking kwamen, teneinde wettelijk een grens te stellen aan de zich steeds uitbreidende invloed van de vakverenigingen in de bedrijven¹⁾.

Een recent rapport van het Committee for Economic Development wees erop dat een van de kardinale moeilijkheden met betrekking tot de inflatiebestrijding is dat „we do not have even the beginnings of a public philosophy about the proper limits to the powers of labor organisations in an economy basically organized on the principle of competition”²⁾. Op een in 1945 door president Truman bijeengeroepen vergadering van vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers streefden de eersten er bijv. naar de volgende onderwerpen als „managerial prerogatives” erkend te krijgen:

1a. The determination of products to be manufactured or services to be rendered to customers by the enterprise.

b. The location of the business, including the establishment of new units and the relocation or closing of old units.

2. The determination of the layout and equipment to be used in the business, the processes, techniques, methods and means of manufacture and distribution, the materials to be used and the size and character of inventories.

3. The determination of financial policies, prices of goods sold, customer relations, general accounting procedures.

4. The determination of the management organisation of each producing or distributing unit and the selection of employees for promotion to supervisory and other managerial positions.

5. The determination of job contract, the determination of the size of the work force, the determination of policies affecting the selection of employees, allocation and assignment of work to workers, the establishment of quality standards, the maintenance of discipline and control and use of the plant property, scheduling of operations and the number of shifts.

6. The determination of safety, health and property protection measures, where legal responsibility of the employer is involved.

Inderdaad alle onderwerpen, waarbij de uiteindelijke beslissing door de directie van de onderneming moet worden genomen.

Van de zijde van de vakbeweging is er steeds op gewezen, dat men met een dergelijke terreinafbakening nimmer akkoord kan gaan. Dit is onlangs weer gebleken, toen van de zijde van de United Automobile Workers het voorstel werd gedaan, dat indien „de grote drie” de prijs van hun nieuwe modellen met \$ 100 omlaag zouden brengen, de vakvereniging hiermede bij de door haar te stellen looneisen rekening zou houden. Een voorstel, ongetwijfeld ingegeven door de toen heersende werkloosheid in die industrie, dat echter de juistheid van een enige jaren eerder door Hartley gemaakte opmerking bevestigde, dat „U.A.W. 's Reuther wants nothing more than a voice in determining General Motors prices”³⁾.

¹⁾ Namelijk „Wages, rates, hours of employment and work requirements, procedures and practices relating to discharge, suspension, lay off, recall, seniority and discipline, or promotion, demotion, transfer and assignment within the bargaining unit, conditions, procedures and practices governing safety, sanitation and protection of health and at the place of employment, vacation and leaves of absence and administrative and procedural provisions relating to the foregoing subjects”.

²⁾ Het Committee for Economic Development is een in 1942 opgerichte groep van vooruitstrevende figuren, o.a. werkzaam in het bedrijfsleven, welke ten doel heeft de openbare mening in constructieve zin te beïnvloeden, zich daarbij baserend op het algemeen belang.

³⁾ F. A. Hartley: „Our New National Labor Policy”, blz. 17, Funks and Wagnalls Company 1947.

Betekent dit, dat de vakverenigingen via de collectieve arbeidsovereenkomsten naar medezeggenschap streven? Wij zijn geneigd deze vraag bevestigend te beantwoorden, al moet uiteraard in aanmerking worden genomen, dat het hier een proces betreft, dat zich in zijn algemeenheid slechts zeer geleidelijk voltrekt.

In verschillende studies wordt gesteld, dat de vakbeweging niet geïnteresseerd is in deelname aan het beheer van de onderneming, zoals bijv. in het rapport van een Franse studiegroep, dat zegt „American unions do not demand a part in management decisions, but seek to obtain through collective bargaining and higher wages, the fair share to which labor is entitled”⁴⁾. Uitlatingen door bekende vakverenigingsleiders wijzen o.i. toch wel in een andere richting.

Reeds in 1930 schreef bijv. W. Green: „Democracy in industry demands that the employee, as well as the employer shall share in the management of the industry which supports them both and to which they both contribute”⁵⁾. Tien jaar later wijzen Cooke and Murray erop, dat „management has usurped the prerogatives of ownership and is in fact responsible to no one but its patrons, finance capital. The next step is, to raise ownership and labor to a common level with management”⁶⁾. Wanneer meer en meer wensen als „guaranteed wages”, goede pensioenen en verzekeringen zijn ingewilligd, ligt het zeker in de lijn der ontwikkeling, dat de vakverenigingen met kracht ernaar zullen streven hun invloed tot andere gebieden van het bedrijfsbeleid uit te breiden.

In hun houding tegenover de vakverenigingen volgen de werkgevers in de Verenigde Staten een casuïstische politiek, welke van een felle bestrijding loopt tot een op machts-evenwicht berustende samenwerking. Het is juist in dit laatste geval dat management zich op tal van problemen moet gaan bezinnen. Het probleem van de functie en de plaats van de ondernemer, de „management prerogatives” welke uit zijn functie voortvloeien moeten doordacht worden en de te volgen politiek hierop afgestemd. Brown en Meyers geven o.i. een juiste weergave van de noodzaak van het vaststellen van een beleidslijn in deze, waar zij schrijven⁷⁾:

„In those unionized situations in which management is committed in its own mind to making every effort to get rid of the union, there is no philosophical uncertainty, and no conflict between philosophy and practice. *It is in situations in which management, by design or by necessity, is committed to acceptance of the union that there seems to be no clear philosophical base.* It is possible that there is a very simple explanation, namely, the desire to regain or maintain the upper hand over the union in a tactical sense. *But one of the lessons of warfare seems to be that tactical competence is not enough if strategy is lacking. And it is with strategy rather than tactics that philosophy is concerned*”.

Het is trouwens typerend, wanneer men de Amerikaanse literatuur op het gebied van „industrial management” nagaat, dat er slechts enkele schrijvers zijn die nader op aspecten als de plaats van de onderneming in de maatschappij ingaan.⁸⁾ Ook op de Schools of Business Administration besteedt men, voor zover ons bekend, niet veel

⁴⁾ Monthly Labor Review, februari 1952, blz. 126.

⁵⁾ W. Green: „Labor and Democracy”. Princeton University Press 1930, blz. 83.

⁶⁾ M. L. Cooke and Ph. Murray: „Organized Labor and Production”, Harper 1940.

⁷⁾ Monthly Labor Review, februari 1957, blz. 159. Cursivering van de schrijver.

⁸⁾ Zoals R. C. Davis: „The Fundamentals of Top Management”, Harper 1951 en J. D. Mooney and A. C. Reiley: „Onward Industry”, Harper 1931.

Uit onderstaande beschouwing, waarin de ontwikkeling van de aanvoer, de aanvoerprijzen en het onderling handelsverkeer van zeeprodukten voor België en Nederland wordt geanalyseerd, blijkt o.a. dat de positie van de Nederlandse visserij belangrijk sterker is dan die van de Belgische en dat het voordeel van de Benelux voor deze bedrijfstak in ruime mate aan Nederland ten deel valt. De Belgische visvangst bedraagt slechts 20 pCt. van de Nederlandse. De afwijkende samenstelling van de Belgische en Nederlandse aanvoer werd in de jongste jaren sterker geaccentueerd. Voor bepaalde soorten bodemvis — o.a. tong — is de concurrentie tussen beide landen versterkt als gevolg van de grotere Nederlandse aanvoer en van de gunstige Nederlandse prijsverhouding. Met betrekking tot het onderling handelsverkeer heeft Nederland van de vrijmaking in grotere mate kunnen profiteren dan België.

Benelux en zeevisserij

Toen op 3 februari 1958 het verdrag tot instelling van de Economische Unie tussen België, Luxemburg en Nederland werd ondertekend, werden in feite slechts de vroeger aangegane overeenkomsten als één geheel bekrachtigd. Voor de zeevisserij werd met de Economische Unie begonnen in 1950. Het protocol van Oostende van juli 1950 stelde de vrijmaking van het Benelux-handelsverkeer in zeeprodukten vanaf 1 januari 1952 in het vooruitzicht. Na het verstrijken van deze „aanpassingstermijn” vertoonden de bedrijfsvoorwaarden in de visserij van de partnerlanden echter nog grote afwijkingen, zodat de Regeringen besloten de bescherming te handhaven. Bij het protocol van Ulvenhout (februari 1952) zag Nederland af van de vrijmaking van de handel op 1 januari 1952, terwijl België een partiële liberalisering toestond. Op 1 mei 1952 kwam, behalve de handel in verse haring, gedroogde

en gerookte zeeprodukten, ook het handelsverkeer van verse bodemvis boven de 40 cm vrij. Voor bodemvis onder de 40 cm en garnaal zouden de partnerlanden een degressieve protectie voeren door driemaandelijke contingenteringen op te leggen, die geleidelijk vernieuwd zouden worden tot bij de gehele vrijmaking van het handelsverkeer. Deze liberalisering was vastgesteld op 1 maart 1954, doch werd nadien verdaagd tot 1 maart 1956. De vrijmaking van garnaal werd verschoven tot 1 januari 1956 en later tot 1 april 1956.

Aanvoer.

In 1957 beliep de totale Nederlandse aanvoer van zeeprodukten 237,1 mln. kg ¹⁾; in België werd slechts een cijfer

¹⁾ Zee- en kustvisserij, excl. IJsselmeervisserij en vis die niet voor consumptie is bestemd.

(vervolg van blz. 72)

aandacht aan de onderhavige problematiek. Naarmate — in de min of meer verwijderde toekomst — het besef van de noodzaak van een zekere mate van samenwerking zich zal opdringen, zal de onderhavige problematiek ongetwijfeld meer de aandacht gaan krijgen. Verschillende factoren bevorderen deze ontwikkeling:

- Geleidelijk komt een nieuwe groep van vakverenigingsleiders aan het bewind, welke de felle strijd om erkenning niet meer zo intensief heeft beleefd als de generatie voor hen. Van deze leiders wordt meer gevraagd de capaciteit tot op zekere hoogte met management te kunnen samenspelen dan het leiden van felle aanvallen ertegen.

- In de vakvereniging heeft zich de laatste twintig jaar een steeds verdergaande verschuiving voortrokken in de macht en controle van de lokale naar de nationale vakverenigingen, wier leiders vaak een beter inzicht hebben in de algehele maatschappijproblematiek.

- Anderzijds verdwijnen ook aan de zijde van de werkgevers geleidelijk de ondernemers van de oude school, wier streven gericht was op het bestrijden en vernietigen

van de vakverenigingen. De nieuwe generatie aanvaardt deze als een factor, welke niet meer uit de maatschappelijke verhoudingen kan worden weggedacht.

- De toegenomen regeringsbemoeiing op het terrein van de verhouding tussen werkgevers en werknemers.

- De toenemende omvang van de ondernemingen, waardoor de zgn. „industrial relations” een steeds belangrijker rol gaan spelen:

- De opkomst van de directeur-werknemer in tegenstelling tot de directeur-eigenaar, welke ertoe leidt, dat gemakkelijker een discussie mogelijk wordt over onderwerpen behorende tot de zgn. „management prerogatives”.

Keren wij thans terug tot het begin van dit artikel, t.w. de effectiviteit van een beroep op het bedrijfsleven in de Verenigde Staten om mede te werken aan het in de hand houden van de inflatie, dan menen wij op grond van het bovenstaande, dat dit effect bij de huidige verhoudingen tussen werkgevers en vakverenigingen zeer gering moet worden geacht.

¹⁾s-Gravenhage.

Dr. J. D. DE HAAN, M.B.A.

van 49,5 mln. kg genoteerd, zijnde 20,8 pCt. van de Nederlandse vangst. In vergelijking met België beschikt Nederland voor deze aanvoer niet alleen over een groter productie-apparaat, het bekleedt tevens ten opzichte van de visgronden in de Noordzee een gunstiger geografische ligging: België ligt in de meest zuidelijke uithoek van de Noordzee, zodat de afstand naar de visgronden in deze zee groter is dan vanuit de Nederlandse havens. Daarenboven is de Nederlandse kust ook lang en zijn de kustwateren rijk aan vis en garnaal.

Uit tabel 1 blijkt dat de Nederlandse aanvoer van 1950 tot 1953 is toegenomen, nl. van 197,3 mln. kg tot 278,9 mln. kg. Na het topjaar 1953 is de aangebrachte hoeveelheid verminderd en in 1957 lag de vangst circa 15 pCt. lager dan in 1953. De Belgische aanvoer bereikte in de jongste jaren een hoogtepunt in 1955 (69,5 mln. kg); nadien is de aanvoer echter aanzienlijk gedaald en werd in 1957 zelfs het laagste na-oorlogse cijfer bekomen.

visserij niet beoefend. Opmerkenswaard is het feit dat de aanvoer van verse haring in Nederland van 1950 tot 1957 met 7,4 mln. kg is toegenomen en dat de vangst in België in dezelfde tijdsperiode met 7,3 mln. kg is gedaald. De toenemende betekenis van Nederland als aanvoerder van makreel valt eveneens aan te stippen; in België blijft de vangst eerder laag en constant. Dit betekent ongetwijfeld een schadepost voor zekere Belgische visverwerkende bedrijven, die zich voor hun bevoorrading op het buitenland moeten oriënteren.

Bij de aanvoer van schaal- en weekdieren zijn in Nederland de mosselen en de garnalen de twee belangrijkste posten. In 1957 werden in Nederland 55,2 mln. kg mosselen en 4,4 mln. kg garnalen aangevoerd; in hetzelfde jaar werden tevens 1,9 mln. kg oesters genoteerd. Oesters en mosselen worden in België niet geproduceerd en de garnalenvangst ligt op een zeer laag peil (1,0 mln. kg). De betekenis van schaal- en weekdieren in de totale Nederlandse

TABEL 1. *Aanvoer in Nederland en België, 1950-1957 a)*
(in mln. kg)

Soorten	Nederland					België				
	1950	1953	1955	1956	1957	1950	1953	1955	1956	1957
Rond- en platvis										
Schelvis	5,0	5,8	11,2	11,5	12,2	2,6	4,6	6,5	6,2	5,3
w.v. IJsland	0,3	—	—	—	—	1,6	3,8	5,1	4,4	4,1
Kabeljauw	4,1	4,7	4,5	4,3	5,2	7,8	10,2	10,2	9,2	7,9
w.v. IJsland	0,3	0,1	—	—	—	4,2	6,7	6,7	5,3	4,2
Koolvis	1,7	1,7	3,1	3,0	3,2	2,0	2,7	3,4	3,0	2,6
w.v. IJsland	—	—	—	—	—	1,5	2,3	3,0	2,5	2,1
Wijting	5,2	6,5	5,6	5,9	4,7	3,0	3,3	3,8	4,0	3,8
w.v. IJsland	—	—	—	—	—	0,5	1,5	1,7	1,6	1,1
Schol	11,9	14,7	10,4	11,7	12,2	4,0	5,0	4,7	4,6	5,1
Tong	5,0	4,9	4,5	4,8	4,5	6,1	6,0	3,9	3,6	3,5
Rogsoorten b)	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	4,1	3,3	4,1	3,8	4,3
Andere	5,8	4,6	4,2	4,9	4,5	8,0	8,4	8,5	9,8	10,4
Totaal	38,9	43,2	43,7	46,3	46,7	37,6	43,5	45,3	44,2	42,9
Pelagische vis										
Verse haring	33,3	51,7	38,7	42,0	40,7	10,4	16,4	19,8	8,6	3,1
Gezouten haring	79,0	107,1	87,2	74,0	69,3	—	—	—	—	—
Makreel	6,6	11,0	16,3	11,1	14,2	0,8	0,6	0,5	0,3	0,6
Andere	6,0	2,6	1,6	2,6	4,2	2,3	1,9	1,0	1,6	1,0
Totaal	124,9	172,4	143,8	129,7	128,4	13,5	18,9	21,3	10,5	4,7
Schaal- en weekdieren										
Oesters	1,5	1,2	1,6	1,9	1,9	—	—	—	—	—
Mosselen	26,9	57,2	51,8	50,6	55,2	—	—	—	—	—
Garnalen	3,3	4,1	6,4	5,9	4,4	1,5	2,0	2,1	3,2	1,0
Andere	1,8	0,8	0,4	0,6	0,5	0,6	0,7	0,8	0,6	0,9
Totaal	33,5	63,3	60,2	59,0	62,0	2,1	2,7	2,9	3,8	1,9
Algemeen totaal	197,3	278,9	247,7	235,0	237,1	53,2	65,1	69,5	58,5	49,5

Bron: N.I.S. en C.B.S.

a) Voor Nederland: zee- en kustvisserij, excl. IJsselmeervisserij en vis niet bestemd voor consumptie.

b) Rog, vleet en andere rogsoorten.

Met betrekking tot de samenstelling wijken de Belgische en de Nederlandse aanvoer grondig van elkaar af. In tabel 1 wordt deze afwijking verduidelijkt.

Het accent van de Nederlandse aanvoer ligt op de pelagische vis en op de schaal- en weekdieren; ten aanzien van deze zeeproducten bestaan aldus de grootste verschillen tussen beide landen. In 1957 bracht Nederland immers 128,4 mln. kg pelagische vis aan en België slechts 4,7 mln. kg; de cijfers voor de schaal- en weekdieren bedroegen 62,0 mln. kg voor Nederland en 1,9 mln. kg voor België.

Wat de pelagische vis betreft, geldt het overwicht van Nederland praktisch voor alle soorten. In 1957 beliep de Belgische aanvoer van verse haring slechts 7,6 pCt. van de Nederlandse; voor makreel was de verhouding 4,2 pCt. In hetzelfde jaar voerde Nederland eveneens 69,3 mln. kg gezouten haring aan; in België daarentegen wordt deze

aanvoer is sedert 1950 belangrijk toegenomen: in 1950 bedroeg het aandeel 16,9 pCt. van de totale vangst en in 1957 beliep de verhouding reeds 26,1 pCt. Dit stijgend belang moet vooral worden toegeschreven aan de grotere mosselproductie (+ 28,3 mln. kg).

Inzake bodemvis (rond- en platvis) is het verschil tussen beide landen eerder gering te noemen: in 1957 werd in Nederland een aanvoer van 46,7 mln. kg en in België van 42,9 mln. kg genoteerd. Nochtans maakte de bodemvis in 1957 in België 86,8 pCt. uit van de totale aanvoer en in Nederland slechts 19,7 pCt. Deze verhoudingscijfers wijzen op het feit dat de bodemvis voor de Belgische reders van veel grotere betekenis is dan voor de Nederlandse. Verder liggen in de sortering en de evolutie van de vangst van bodemvis tussen België en Nederland nog belangrijke verschillen, zodat verdere distincties moeten worden gemaakt.

In 1957 leverde de Belgische visserij meer kabeljauw (+ 2,7 mln. kg) en rogsoorten (+ 4,1 mln. kg) dan de Nederlandse, doch de Nederlandse vloot voerde meer schol (+ 7,1 mln. kg), schelvis (+ 6,9 mln. kg), tong (+ 1,0 mln. kg), wijting (+ 0,9 mln. kg) en koolvis (+ 0,6 mln. kg) aan dan de Belgische. Anderzijds is de aanvoer van grove rondvis uit de IJslandzee voor België een belangrijk deel van de totale aanvoer van bodemvis vertegenwoordigt, nl. in 1957 37,9 pCt. Ook de globale exportposities tussen beide landen verschillen: door Nederland wordt 32,2 pCt. van de totale aanvoer van bodemvis geëxporteerd en door België slechts 15,2 pCt.

Ten slotte heeft zich sedert 1950 in beide landen een afwijkende evolutie van de voornaamste soorten bodemvis voorgedaan (zie tabel 1). Tussen 1950 en 1957 vermeerderde, zowel in België als in Nederland, de aanvoer van schelvis met ruim de helft; in Nederland steeg de aangevoerde hoeveelheid nl. van 5,0 mln. kg tot 12,2 mln. kg en in België van 2,6 mln. kg tot 5,3 mln. kg. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat de toename in België enkel voor rekening van de IJslandse schelvis kwam (van 1,6 mln. kg tot 4,1 mln. kg), terwijl de schelvis uit andere visgebieden dan de IJslandzee constant bleef (1,2 mln. kg). In Nederland beliep de vangst van schelvis uit de IJslandzee in 1950 310 ton en in 1957 nog slechts 25 ton, zodat Nederland aldus zijn aanvoer van schelvis uit andere gebieden dan de IJslandzee kon verstevigen. Een gelijkaardig verschijnsel kenmerkt de aanvoer van koolvis. Van 1950 tot 1957 kon Nederland zijn vangst uit andere gebieden dan de IJslandzee bijna verdubbelen, terwijl de toename van de Belgische aanvoer (+ 0,6 mln. kg) alleen toe te schrijven was aan de grotere aanvoer uit IJsland.

In België bleef de aanvoer van IJslandse en andere kabeljauw tussen 1950 en 1957 op een zelfde niveau. Nochtans waren 1953 en 1955 twee topjaren voor de kabeljauwaanvoer. In Nederland noteerde men tussen voormelde data een lichte toename van de aanvoer van kabeljauw (+ 1,1 mln. kg).

De aanvoer van schol en wijting nam in België van 1950 tot 1957 resp. toe met 1,1 mln. kg en 0,8 mln. kg; in Nederland liep de vangst van schol op met 0,3 mln. kg en daalde de aanvoer van wijting met 0,5 mln. kg.

Ten aanzien van het concurrentievermogen tussen beide landen is de verhouding van de tongaanvoer van grote betekenis. In België verminderde de aanvoer van 6,1 mln. kg in 1950 tot 3,5 mln. kg in 1957. In Nederland daarentegen bedroeg de aanvoer van tong in 1950 5,0 mln. kg en in 1957 4,5 mln. kg. De Nederlandse aanvoer blijkt aldus in de jongste jaren de Belgische te hebben overtroffen. Het is dan ook mogelijk dat deze verhouding, samen met de uiteenlopende prijzenstructuur, de Belgische exportpositie van tong in ruime mate gaat aantasten.

Aanvoerprizen.

Bij gebrek aan voldoende gegevens kan de verhouding van de prijzen en de kosten in de visserij in België en Nederland slechts belicht worden aan de hand van gemiddelde aanvoerprizen. In tabel 2 worden deze prijzen voor enkele belangrijke zeeproducten vermeld.

In 1957 waren, met uitzondering van kabeljauw, schol en koolvis, de Nederlandse aanvoerprizen lager dan de Belgische. In België werd voor kabeljauw een gemiddelde

²⁾ In 1957 werd 30 ton vis uit IJsland aangevoerd, waaronder 25 ton schelvis; 2 ton kabeljauw en 2 ton wijting (C.B.S.).

TABEL 2.

Gemiddelde aanvoerprizen in frank per kg in België en Nederland, 1950-1957

	België		Nederland	
	1950	1957	1950	1957
Schelvis a)	6,8	6,4	6,5	5,1
Kabeljauw a)	8,2	8,8	7,2	9,2
Koolvis a)	4,1	5,0	4,0	5,0
Wijting a)	3,9	4,7	3,6	4,4
Schol	6,3	6,9	5,5	7,1
Tong	18,4	39,7	16,3	37,4
Verse haring	3,1	4,4	2,9	4,0
Makreel	3,9	3,5	3,6	3,4
Garnalen	26,6	37,0	10,0	21,4

a) Incl. voor België van de IJslandse vis.

prijs van 8,8 fr. per kg gerealiseerd, terwijl de prijs in Nederland 9,2 fr. per kg bedroeg. Voor schol lag in 1957 de Belgische aanvoerprijs circa 3 pCt. lager dan de Nederlandse, terwijl voor koolvis in beide landen een zelfde prijs werd bekomen.

De afwijking tussen de aanvoerprizen van beide landen is vooral groot voor garnalen: in 1957 bedroeg de Belgische prijs 37,0 fr. per kg en de Nederlandse slechts 21,4 fr. per kg, zijnde circa 58 pCt. van de Belgische. Voor de overige zeeproducten lagen de Belgische prijzen in 1957 van 3 pCt. (makreel) tot 25 pCt. (schelvis) hoger dan de Nederlandse.

Een vergelijking van de gemiddelde aanvoerprizen in 1950 en 1957 wijst uit, dat de prijsverschillen voor de meeste zeeproducten kleiner zijn geworden; alleen schelvis en verse haring maken hierop een uitzondering. De meest treffende toenadering van de prijzen komt evenwel voor bij de garnalen. In 1950 bedroeg de Nederlandse garnaalprijs 38 pCt. van de Belgische prijzen; in 1957 was de verhouding reeds tot 58 pCt. opgelopen.

Bij deze beschouwingen dient echter rekening gehouden te worden met het uiteenlopend overheidsbeleid in beide landen. Tot in 1950 heerste in Nederland inzake loonpolitiek en sociale wetgeving een stelsel van strakke gebondenheid; dit systeem laat zelfs nu nog zijn nawerking gelden. In België daarentegen werd sedert de tweede wereldoorlog een ruime sociale en economische politiek gevoerd. Het gevolg hiervan was dat de prijzen en de lonen opliepen en dat in de visserij de produktiekosten, die reeds ongunstig waren ingevolge de geografische ligging van België ten opzichte van de visgronden, in hoge mate toenamen. Om deze stijgende produktiekosten enigszins te ondervangen en het rendement op te voeren, werden snellere vaartuigen met grotere vangstcapaciteit ingezet. Doch anderzijds dwong de uitputting van de visgronden in de Noordzee tot een gedeeltelijke verschuiving van de visserij naar verder afgelegen wateren.

Door deze evolutie wordt in België een stabiele markt en een min of meer rendabel prijsniveau noodzakelijk: de toenemende kapitaalfactor met een reeks vaste kosten als rente en afschrijving dwingt tot regeling van het marktverloop. In Nederland is reeds geruime tijd het systeem van minimumaanvoerprizen voor zekere zeeproducten van kracht. Door dit stelsel wordt een „bodemprijs” in de markt gelegd en is de opbrengst in zekere mate gewaarborgd.

Onderling handelsverkeer.

Steunend op de grote aanvoer en het eerder gering verbruik, is Nederland traditioneel op de export van zijn zeeproducten aangewezen; België daarentegen is voor deze producten een traditioneel importland. In 1957 gaf de

Nederlandse handelsbalans voor zeeproducten een positief saldo van 1.115,8 mln. fr.; België had in hetzelfde jaar een invoersaldo van 889,9 mln. fr. ³⁾.

Tabel 3 geeft een overzicht van de totale in- en uitvoer van Nederland en België tijdens de periode 1950-1957.

TABEL 3.

In- en uitvoer van Nederland en België, 1950-1957 a)

Jaren	Nederland				België			
	Invoer		Uitvoer		Invoer		Uitvoer	
	in mln. kg	in mln. fr.	in mln. kg	in mln. fr.	in mln. kg	in mln. fr.	in mln. kg	in mln. fr.
1950	11,4	102,6	86,6	852,4	59,1	757,5	6,2	110,0
1951	6,9	94,7	118,7	957,7	59,0	628,1	6,7	118,2
1952	11,7	138,1	123,7	1.097,1	60,4	717,9	8,5	117,0
1953	10,1	142,4	144,0	1.215,8	63,1	735,2	12,2	133,9
1954	10,7	183,2	172,1	1.363,0	65,2	824,0	16,9	156,0
1955	18,2	251,1	145,3	1.330,5	66,2	931,5	19,2	200,6
1956	24,0	344,8	149,9	1.433,1	74,8	1.100,2	15,2	249,0
1957	17,7	357,7	144,5	1.473,5	76,9	1.115,6	12,8	225,7

Bron: C.B.S. (Nederland) en N.I.S. (België).

a) Excl. vismeel, zoetwatervis, kaviaar en kaviaarsurrogaten.

Uit deze tabel blijkt dat de Nederlandse invoer in de jongste jaren sterk is toegenomen. Nadat de invoer, wat de hoeveelheid betreft, tot in 1954 op een peil van 10 à 11 mln. kg gebleven was, liep deze in 1955 en 1956 plotseling op tot resp. 18,2 en 24,0 mln. kg. In 1957 werd een invoer van 17,7 mln. kg genoteerd. Naar waarde is de invoer sedert 1951 voortdurend toegenomen; in 1957 bedroeg de invoerwaarde 357,7 mln. fr., zijnde een stijging t.o.v. 1950 van 248,6 pCt.

³⁾ Excl. vismeel, zoetwatervis, kaviaar en kaviaarsurrogaten.

De Nederlandse uitvoer is, naar hoeveelheid, van 1950 (86,6 mln. kg) tot en met 1954 (172,1 mln. kg) toegenomen; in 1955 daalde het uitvoervolume en het beliep in 1957 slechts 144,5 mln. kg. De uitvoerwaarde kende in 1955 dezelfde daling als het volume; in 1957 werd een uitvoerwaarde van 1.473,5 mln. fr. bekomen, zijnde een toename t.o.v. 1950 van 72,9 pCt.

In België stijgt de invoer ononderbroken sedert 1950. In 1957 bedroeg de stijging t.o.v. 1950 30,1 pCt. naar hoeveelheid en 34,1 pCt. naar waarde. De toename van de Belgische uitvoer is, ten aanzien van de hoeveelheid, in 1955 tot stilstand gekomen; de uitvoerwaarde liep evenwel in 1956 nog op tot 249,0 mln. fr. en daalde in 1957 tot 225,7 mln. fr.

De afzet van de Nederlandse zeeproducten op de Belgische markt is van zeer grote betekenis. In 1957 importeerde België voor 49,6 mln. kg of 456,2 mln. fr. zeeproducten uit Nederland; in hetzelfde jaar bedroeg de Belgische uitvoer naar Nederland slechts 3,0 mln. kg of 21,9 mln. fr.

Sedert 1950 is het handelsverkeer in zeeproducten tussen beide landen ruim verdubbeld. De Belgische import uit Nederland beliep in 1950 205,1 mln. fr. en steeg sindsdien met 251,1 mln. fr. De uitvoer van België naar Nederland bedroeg in 1950 11,1 mln. fr. en bereikte in 1957 circa 22 mln. fr. Het uitvoercijfer van 1957 lag evenwel 3,1 mln. fr. lager dan in 1956.

In tabel 4 wordt de samenstelling van de in- en uitvoer tussen Nederland en België weergegeven.

TABEL 4.

In- en uitvoer van zeeproducten tussen Nederland en België, 1950-1957

Soorten	Belgische uitvoer naar Nederland									
	1950		1953		1955		1956		1957	
	ton	1.000 fr.	ton	1.000 fr.	ton	1.000 fr.	ton	1.000 fr.	ton	1.000 fr.
Bodemvis	2	20	804	4.050	1.604	11.944	1.336	12.377	1.602	15.200
Verse haring	—	—	2.205	6.817	2.094	7.970	259	1.167	75	273
Gezouten haring	17	107	18	135	4	23	27	154	61	278
Gerookte haring	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Conserven	306	10.616	88	2.203	39	1.279	234	7.283	57	2.413
Bewerkte vis	—	—	61	1.155	105	2.215	101	2.558	60	1.364
Mosselen	1	4	—	—	598	824	927	1.313	1.057	1.643
Oesters	—	—	—	—	3	96	1	22	—	—
Ongepelde garnalen	—	—	—	—	—	—	—	—	10	480
Gepelde garnalen	—	—	—	—	2	98	—	15	—	—
Verse sprout	102	378	14	78	11	52	5	24	—	—
Bewerkte sprout	2	13	15	82	—	—	1	24	—	—
Makreel	—	—	—	—	2	10	9	70	27	109
Bewerkte makreel	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kreeften enz.	—	—	—	—	—	—	—	—	1	117
Totaal	430	11.138	3.205	14.520	4.462	24.511	2.900	24.997	2.950	21.877

Soorten	Belgische invoer uit Nederland									
	1950		1953		1955		1956		1957	
	ton	1.000 fr.	ton	1.000 fr.	ton	1.000 fr.	ton	1.000 fr.	ton	1.000 fr.
Bodemvis	1.013	15.992	2.086	36.541	3.558	65.954	4.519	85.289	4.129	91.867
Verse haring	2.921	13.527	1.455	8.045	1.448	7.887	2.794	17.360	4.571	27.909
Gezouten haring	11.246	70.507	12.276	81.055	12.093	80.233	11.876	87.330	11.320	88.291
Gerookte haring	815	7.403	858	8.602	870	8.443	901	9.611	791	8.693
Conserven	525	8.343	1.555	23.636	1.968	26.164	1.703	26.562	1.778	28.618
Bewerkte vis	240	4.455	334	6.333	85	2.662	111	2.791	120	3.483
Mosselen	11.938	16.884	23.050	46.985	19.896	53.014	21.010	57.611	22.170	58.147
Oesters	1.171	33.779	1.120	37.255	1.395	43.040	1.567	40.472	1.521	42.630
Ongepelde garnalen	323	6.443	305	7.101	355	8.748	343	7.635	499	13.865
Gepelde garnalen	96	4.960	192	11.504	449	27.176	430	26.780	519	47.052
Verse sprout	19	113	483	2.350	189	1.035	455	3.075	833	4.270
Bewerkte sprout	11	147	8	141	3	46	2	37	6	127
Makreel	—	—	—	—	878	4.843	882	5.227	683	3.523
Bewerkte makreel	—	—	—	—	148	2.151	189	3.041	169	2.519
Kreeften enz.	559	22.520	538	26.051	442	30.695	450	33.243	516	35.164
Totaal	30.877	205.073	44.260	295.599	43.777	362.091	47.232	406.064	49.625	456.158

Bron: Nationaal Instituut voor de Statistiek.

België exporteert naar Nederland hoofdzakelijk bodemvis, conserven, verse haring en bewerkte vis⁴⁾. Tussen 1950 en 1957 bedroeg het procentueel aandeel van deze produkten in de totale uitvoer naar Nederland respectievelijk 41,6; 25,5; 19,7 en 7,1 pCt.

Bij de studie van de evolutie van de verschillende exportprodukten blijkt dat de uitvoer van bodemvis tot in 1954 onbeduidend was (1954 : 5,4 mln. fr.); de toename van de export van bodemvis deed zich vooral voor tussen 1955 en 1957. In 1955 beliep de uitvoerwaarde 11,9 mln. fr. en in 1957 reeds 15,2 mln. fr. De uitvoerwaarde van de conserven daalde van het topjaar 1950 (10,6 mln. fr.) tot 1,3 mln. fr. in 1955. In 1956 steeg de uitvoer (7,3 mln. fr.), doch bedroeg in 1957 opnieuw slechts 2,4 mln. fr. De uitvoer van verse haring naar Nederland was vooral van belang in de jaren 1952 tot 1955 en schommelde toen tussen 4 en 8 mln. fr. Sedert 1955 nam de export van verse haring voortdurend af en in 1957 beliep zij nog slechts 0,3 mln. fr. De bewerkte vis heeft in de jongste jaren de plaats van verse haring in het exportpakket ingenomen: in 1952 werd een exportwaarde van 0,7 mln. fr., in 1956 van 2,6 mln. fr. en in 1957 van 1,4 mln. fr. genoteerd. Resumerend is de toename van de Belgische export naar Nederland sedert 1950 vooral toe te schrijven aan de uitvoer van bodemvis (+ 15,2 mln. fr.).

Uit Nederland importeert België voornamelijk gezouten haring, bodemvis, mosselen, oesters en kreeften, langoesten enz. Tussen 1950 en 1957 namen deze produkten 75,4 pCt. van de totale invoer uit Nederland voor hun rekening. Per produkt is het procentueel aandeel in de invoerwaarde als volgt: gezouten haring 25,1 pCt., bodemvis 15,6 pCt., mosselen 14,0 pCt., oesters 12,2 pCt. en kreeften, langoesten enz. 8,5 pCt.

De invoer van gezouten haring is na 1951 (86,1 mln. fr.) iets achteruitgelopen, doch bereikte in 1957 opnieuw 88,3 mln. fr. De invoer van bodemvis is sedert 1950, met uitzondering van 1953, voortdurend toegenomen; in 1957 bedroeg de invoerwaarde 91,9 mln. fr. De invoerwaarde van mosselen steeg tussen 1950 en 1957 van 16,9 mln. fr. tot 58,1 mln. fr. Na een kleine inzinking in 1953 liep de invoer van oesters in de jongste jaren aanzienlijk op en bereikte in 1957 ruim 42 mln. fr. De grote invoer van kreeften enz. zette vooral door sedert 1955. Ook de import van gepelde garnalen en conserven steeg tussen 1950 en 1957 met resp. 42,1 en 20,3 mln. fr. In 1957 was verder nog de invoer van verse haring (27,9 mln. fr.) en ongepelde garnalen (13,9 mln. fr.) van grote betekenis. Resumerend is de verdubbeling van de Belgische invoer uit Nederland sedert 1950 hoofdzakelijk toe te schrijven aan de sterke toename van bodemvis (+ 75,9 mln. fr.), gepelde garnalen (+ 42,1 mln. fr.), mosselen (+ 41,3 mln. fr.), conserven (+ 20,5 mln. fr.), gezouten haring (+ 17,8 mln. fr.), verse haring (+ 14,4 mln. fr.) en kreeften enz. (+ 12,6 mln. fr.).

Uit bovenstaande beschouwingen blijkt dat de positie van de Nederlandse vissërij belangrijker is dan de Belgische en dat het voordeel van de Benelux-verhouding voor deze bedrijfstak in ruime mate voor Nederland komt. Het groter produktie-apparaat en de gunstiger geografische ligging ten opzichte van de visgronden in de Noordzee hebben tot gevolg dat de Nederlandse aanvoer de Belgische vangst overtreft: de Belgische vangst bedraagt slechts 20 pCt. van de Nederlandse.

⁴⁾ Onder bewerkte vis dient verstaan te worden: gerookte, gedroogde en gezouten vis, andere dan haring, sprot en makreel.

De afwijkende samenstelling van de Belgische en de Nederlandse aanvoer werd in de jongste jaren sterker geaccentueerd. Nederland heeft zijn aanvoer van pelagische vis en van schaal- en weekdieren weten te verstevigen. In laatstgenoemde categorie is de produktie van mosselen en vooral de vangst van garnalen zelfs betekenisvol.

De aanvoer van bodemvis is in beide landen praktisch even groot, doch in België neemt deze aanvoer een grotere plaats in de totale vangst in dan in Nederland. In België bestaat circa 87 pCt. van de totale aanvoer uit bodemvis en in Nederland slechts 20 pCt. Voor bepaalde soorten bodemvis (o.a. tong) is de concurrentie tussen beide landen versterkt. Dit is niet alleen een gevolg van het overwicht van de Nederlandse aanvoer, maar tevens van de gunstige Nederlandse prijsverhouding.

Met betrekking tot het onderling handelsverkeer heeft Nederland van de vrijmaking in grotere mate dan België kunnen profiteren. Alhoewel Nederland tussen 1950 en 1957 meer zeeprodukten van België afnam, verminderde de procentuele betekenis van België op de Nederlandse markt. In 1950 kwam 10,8 pCt. van de totale Nederlandse invoerwaarde voor rekening van België; in 1957 beliep dit cijfer nog slechts 6,1 pCt. Anderzijds bleef de betekenis van Nederland in het kader van de totale Belgische uitvoer tussen 1950 en 1957 praktisch onveranderd (circa 10 pCt.). De belangrijkheid van Nederland als leverancier aan België nam niet alleen in absolute cijfers, maar ook procentueel toe: in 1950 nam Nederland 27,1 pCt. van de Belgische invoerwaarde voor zijn rekening en in 1957 reeds 40,8 pCt. Anderzijds betrof België 24,1 pCt. van de totale Nederlandse uitvoerwaarde in 1950; in 1957 was de verhouding tot 30,9 pCt. opgelopen.

Oostende.

P. HOVART.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Deze week werd weer gekenmerkt door een reeks van rentedalingen. De verhoging van 2 pCt. van de callgeldnotering die vorige week plaatsvond werd in twee etappes, elk van $\frac{1}{2}$ pCt., ongedaan gemaakt. De rente op 2-, 3- en 5-jaarsschatkistbiljetten, die bij de Agent van het Ministerie van Financiën verkrijgbaar zijn, is wederom met $\frac{1}{8}$ pCt. verminderd, tot resp. $2\frac{3}{4}$, $3\frac{1}{4}$ en $3\frac{1}{2}$ pCt. In de derde plaats zijn de discontotarieven van De Nederlandsche Bank met ingang van 21 januari 1959 over de gehele linie met $\frac{1}{4}$ pCt. verlaagd; het officiële disconto bedraagt thans $2\frac{3}{4}$ pCt., het laagste niveau sinds februari 1956. Na West-Duitsland en België is ons land dus als derde sedert de afkondiging van de externe convertibiliteit tot een discontoverlaging overgegaan.

Ter motivering van deze stap heeft de Bank gewezen op de vaste positie van de gulden op de internationale wisselmarkten, en voorts op de aanhoudende stijging van de goud- en deviezenvoorraad en op de verruiming van de geldmarkt. Wat betreft eerstgenoemde factor, de vaste stemming van de gulden blijkt het duidelijkst uit het feit dat de dollarnotering in guldens op het laagst mogelijke niveau is gekomen, nl. de officiële biedprijs van De Nederlandsche Bank ad f. 3,77. Zonder een wijziging van de marges van de Bank of een devaluatie van de dollar kan deze notering dus niet lager komen. De

oorzaak moet waarschijnlijk in sterke mate worden gezocht in het aanbod van (effecten)dollars afkomstig van de verkoop van Nederlandse effecten naar Amerika. De Bank is bereid om deze effectendollars in „gewone” dollars om te zetten. Ware dit niet het geval, dan is het niet uitgesloten te achten dat de effectendollar beneden deze koers zou dalen, en dat de gewone dollar boven de officiële minimum-notering zou stijgen. Dit zou dus in eerste instantie neerkomen op een partiële revaluatie van de gulden, en wel voor zover dit het kapitaalverkeer met Amerika betreft. Een dergelijke herwaardering zou een weerspiegeling zijn van het feit dat het buitenland onze effecten „te goedkoop” vindt; misschien zou van een dergelijke stap een remmende invloed uitgaan op de „effectenuitverkoop”.

Wat betreft de twee andere motieven voor de discontoverlaging, in de eerste drie weken van 1959 zijn de gouden deviezenreserves met ca. f. 50 mln. gestegen. De geldmarkttruijnte, waarvoor de voortdurende daling van de meeste geldmarktrentes symptomatisch is, blijkt o.a. hieruit dat het saldo van de Schatkist bij de Bank 19 januari jl. f. 830 mln. bedroeg (hoger dan het in 1957 ooit is geweest), en dat van de banken f. 565 mln., dus meer dan het verplichte saldo, ondanks de aankoop op grote schaal van schatkistbiljetten bij de Agent. Onder deze omstandigheden trekt het de aandacht dat dit jaar nog op geen enkele wijze naar buiten toe gebleken is van een poging van de Bank om de geldmarkt „af te romen”, hetzij door de afgifte van schatkistpapier hetzij door een verhoging van het kaspercentage.

De kapitaalmarkt.

Boze tongen hebben een verband gelegd tussen de discontoverlaging enerzijds, en het feit dat daags na de inwerkingtreding hiervan de inschrijving heeft opgegaan op de staatslening anderzijds. Dergelijke beweringen zijn uiteraard oncontroleerbaar; misschien is eerder het omgekeerde waar: dat zolang met de discontoverlaging is gewacht tot het succes van de staatslening vaststond... Hoe dit ook zij, de 4½ pCt. 30-jarige obligatielening groot f. 400 mln., waarop à 99 pCt. kon worden ingeschreven, is inderdaad een succes geworden. Er werd voor bijna f. 2 mrd. bij de Agent ingeschreven, zodat op alle inschrijvingen slechts 20½ pCt. kon worden toegewezen. Dit betekent natuurlijk niet dat de Staat op de genoemde voorwaarden nu werkelijk f. 2 mrd. had kunnen lenen. De overtekening berust grotendeels op majoreren, d.i. de kunst om de inschrijving zodanig te verhogen, dat men na de reductie precies of ten minste het bedrag ontvangt dat men in feite had gewenst.

Wat de aandelensector betreft, aandelen Koninklijke hebben de tijdens de afgelopen weken opgelopen schade sprongsgewijs ingehaald. Aandelen Philips zijn gedaald van het 5×pari-niveau dat zij tijdelijk wisten te doorbreken. De winst van A.K.U. was, na belastingen, in 1958 f. 3½ mln. hoger dan in 1957, al was de winst vóór belastingen in beide jaren vrijwel gelijk.

De belangstelling van de Duitse belegger blijft zich behalve op A.K.U.-aandelen, ook op aandelen Unilever richten. Trouwens, Duitse beleggers, voor wie alle belemmeringen op het gebied van het internationale effectenverkeer deze week werden opgeheven, waren niet alleen op het Damrak actief, maar ook op de Franse beurs. De kranten maken hier van recordomzettingen melding ten

gevolge van grote Westduitse en Zwitserse aankopen. Het is uiteraard onmogelijk vast te stellen of het hier beleggings- dan wel „controle”-aankopen betreft. Maar in ieder geval blijkt de effectenuitverkoop niet alleen voor ons land een acuut probleem te zijn geworden.

Voor het spaarbankwezen is 1958 een recordjaar geweest. Het overschot van de stortingen boven de terugbetalingen heeft f. 680 mln. bedragen, d.i. bijna f. 600 mln. meer dan in 1957. Deze verbetering heeft zich voor 22 pCt. voltrokken bij de Rijkspostspaarbank, voor 33 pCt. bij de algemene spaarbanken en voor 45 pCt. bij de boerenleenbanken.

In de Verenigde Staten is het koersbeeld per saldo weinig veranderd. De industriële produktie heeft in december 1958 wederom een stijging vertoond, maar over geheel 1958 heeft zich toch een daling van ruim 6 pCt. t.o.v. 1957 voltrokken. Wellicht heeft de inflatie-angst, die voor de stijging van het koerspeil zo belangrijk is geweest, ten gevolge van twee ontwikkelingen aan invloed ingeboet. In de eerste plaats blijkt de begroting 1959/1960 een klein overschot te vertonen, terwijl er in het lopende fiscale jaar een tekort van bijna \$ 13 mrd. wordt verwacht. In de tweede plaats heeft de Regering voor het eerst sinds juni 1958 een langlopende staatslening geplaatst: op de \$ 750 mln. 21-jarige 3½ obligaties à 99 pCt. werd voor \$ 1.800 mln. ingeschreven. Ter vergelijking dienste dat het toewijzingsdisconto voor 3- en 6-maands schatkistpapier in de Verenigde Staten thans ruim 3 resp. 3½ pCt. bedraagt. In ons land is het verschil tussen geld- en kapitaalmarktrente aanmerkelijk groter.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	2 jan. 1959	16 jan. 1959	23 jan. 1959
Algemeen		255	257	265
Internat. concerns		375	372	386
Industrie		174	182	186
Scheepvaart		151	152	155
Banken		138	147	149
Indon. aand.		103	109	115

Aandelen

Kon. Petroleum	f. 183,20	f. 173,60	f. 185,25
Unilever	452	456½	477½
Philips	493¾	493¾	490½
A.K.U.	262	285½	286½
Kon. N. Hoogovens	341	340	352
Van Gelder Zn.	193	216½	220½
H.A.L.	158½	163¾	166¾
Amsterd. Bank	253½	269¾	273
H.V.A.	131½	144½	147¾

Staatsfondsen

2½ pCt. N.W.S.	59%	59%	60%
3½ pCt. 1947	90½	92%	92½
3¼ pCt. 1955 I	87½	88¼	88¾
3 pCt. Grootboek 1946	88½	88½	88¾
3 pCt. Dollarlening	90%	90%	92%

Diverse obligaties

3½ pCt. Gem. Rotterdam 1937 VI	90%	93	93
3¼ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954 II/III	81½	93¾	85½
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	89	90½	91
3½ pCt. Philips 1948	95	95¾	96¾
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank	83½	84½	84½
6 pCt. Nat. Woningb.len. - 1957	110	110%	111½

New York

Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	588	596	596

M. P. GANS.

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

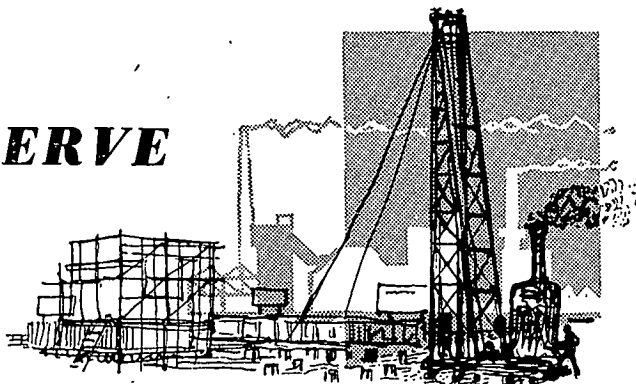
MODERN BEDRIJFSBEHEER

Bedrijfseconoom reorganiseert uw bedrijf en administratie, o.a.: verkooporganisatie, planning, routing, prestatiebeloning, kostprijscalculatie, kostenbewaking, budgettering.

Redelijke tarieven met conditie: no cure no pay

TELEFOON 0 20-718930 (G. C. HOLLANDER)

UW RESERVE

Vraagt inlichtingen bij Uw bankier of
Uw commissair in effecten of bij de

N.V. VEREENIGD BEZIT VAN 1894 Westersingel 84

Rotterdam

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. J. Zijlstra,
Prof. F. J. de Jong.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

vacatures

Bij de

Rijkspostspaarbank

bestaat gelegenheid tot plaatsing van

A. een **econoom**

voor het verrichten van economisch onderzoek op het terrein van het sparen.

De aan te stellen functionaris zal op zelfstandige wijze de directeur van advies moeten dienen en aan de te verrichten werkzaamheden leiding kunnen geven.

Leeftijd tot 40 jaar.

B. twee jonge **economen**

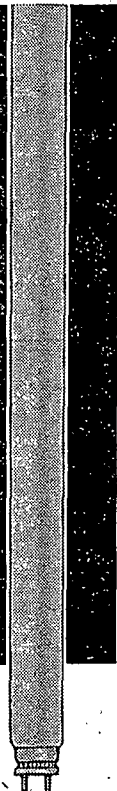
ter opleiding in de beleggingssector.

Zij zullen hoofdzakelijk worden belast met onderzoekswerk op het gebied van de geld- en kapitaalmarkt.

Leeftijd tot 35 jaar.

Schriftelijke sollicitaties met vermelding van opleiding, levensloop e.d. – vergezeld van een recente pasfoto – te richten aan de directie van Rijkspostspaarbank, Van Baerlestraat 27 te Amsterdam-Z.

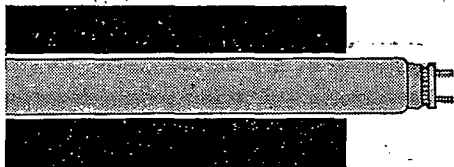

5

*wetenschappelijk
verantwoorde*

LICHTKLEUREN

Alleen Philips biedt „TL” fluorescentielampen - nu met sterk verhoogde lichtstroom - in 5 wetenschappelijk ontwikkelde en „uitgebalanceerde” lichtkleuren. Met Philips verlichting verzekert u zich dan ook van maximale lichtstroom bij de juiste lichtkwaliteit en . . . minimale kosten.

PHILIPS „TL”

voor permanent hóóg rendement

De juiste lichtkleur op de juiste plaats - alleen met Philips „TL” fluorescentielampen:

- 33. „Wit” voor normale bedrijfsverlichting
- 34. „Wit de Luxe” voor winkels, textielzaken, kantoren enz.
- 32. „Warmtint de Luxe” o.a. voor slagerijen
- 55. „Daglicht” voor drukkerijen, ververijen, textielindustrie e.d.
- 29. „Warmtint” alleen voor straatverlichting.

